

Stenografični zapisnik

dvanajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 10. maja 1893.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela in deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Vladni zastopnik: c. kr. vladni svetnik Josip Dralka in c. kr. okrajni komisar vitez Viljem Laschan. — Vsi člani razun: ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia, grof Ervin Auersperg, grof Leo Auersperg, Karol Luckmann, Janez Mesar, Luka Svetec, dr. Ivan Tavčar. — Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dné 9. maja 1893.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 66. Poročilo deželnega odbora gledé dovolitve priklad za cestne namene.
4. Priloga 67. Poročilo deželnega odbora gledé zgradbe dekoracijske srambe za deželno gledališče.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o načrtu zakona gledé osuševanja Ribniških in Kočevskih dolin (k prilogi 53.).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Šukljeja, da se izreče kiparju Alojziju Ganglu priznanje za njegove umotvore in dovoli nagrada (k prilogi 50.).
7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Studenec, Iska Vas in drugih za izločitev iz zdravstvenega okrožja Šmarije in ustanovitev samostojnega okrožja.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o zgradbi ceste Hrib-Sodražica (k prilogi 47.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji:
 - a) podobčin Selsčec in Begunje za podporo za napravo vodovoda;
 - b) okrožnega zdravnika dr. Emila Klimeka na Bledu za podporo kot zdravščinemu zdravniku na Bledu;
 - c) nadučitelja Jožefa Bozje na Blokah za zvišanje plače ali osebno doklado;
 - d) posestnikov v Bušnji Vasi, občine Suhor, za podporo za napravo vodnjakov.
10. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Šukljeja gledé preskrbovanja kraških pokrajin z vodo.
11. Priloga 63. Poročilo finančnega odseka o napravi kranjskega zavoda za gluhomene in slepe otroke (k prilogi 40.).

Stenographischer Bericht

der zwölften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 10. Mai 1893.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Otto Baron Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: K. k. Regierungsrath Josef Dralka und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Ritter v. Laichan. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Erwin Graf Auersperg, Leo Graf Auersperg, Karl Luckmann, Johann Mesar, Lucas Svetec, Dr. Ivan Tavčar. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der XI. Landtags-Sitzung vom 9. Mai 1893
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 66. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Genehmigung von Umlagen für Straßenzwecke.
4. Beilage 67. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau eines Decorationsmagazins für das Landestheater.
5. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Gesekentwurf, betreffend die Entwässerung des Reifnitzer und Gottscheer Thales (zur Beilage 53).
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Herrn Sutfje, daß dem Bildhauer Moiz Gangl für seine Kunstwerke die Anerkennung ausgesprochen und demselben eine Remuneration bewilliget werde (zur Beilage 50).
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Gemeinden Brunndorf, Zggdorf und anderer um Auscheidung aus dem Sanitätsdistricte St. Marein und Bildung eines selbständigen Districtes.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses in Angelegenheit des Straßenbaues Hrib-Sodražitz (zur Beilage 47).
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition:
 - a) der Untergemeinden Selsčec und Bigaun um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung;
 - b) des Districtsarztes Dr. Emil Klimek in Veldeš um Gewährung einer Subvention als Curarzt in Veldeš;
 - c) des Oberlehrers Josef Bozja in Oblat um Gehaltserhöhung oder Bewilligung einer Personalzulage;
 - d) der Insassen von Buschinsdorf, Gemeinde Suhor, um Subvention zur Errichtung von Brunnen.
10. Begründung des selbständigen Antrages des Abgeordneten Herrn Sutfje, betreffend die Versorgung der Karstgegenden mit Wasser.
11. Beilage 63. Bericht des Finanzauschusses, betreffend die Errichtung einer krainischen Taubstumm- und Blinden-Anstalt (zur Beilage 40).

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji:
- občin Črnomelj, Petrova Vas, Kot in Semič za napravo vodovoda;
 - županstva v Ribnici za podporo za napravo vodovoda;
 - županstva na Vrhniki za podporo za napravo vodovoda;
 - županstev v Št. Vidu in Poddragi za podporo za napravo dveh kalov (napajališč) na Nanosu;
 - mestnega županstva v Kočevji za podporo za napravo vodovoda.
13. Ustno poročilo upravnega odseka gledé naprave trtnic za polahatene ameriske trte (k prilogi 55.).
14. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v Bistriškem cestnem skladovnem okraju se nahajajoče občinske ceste, ki se v Koritenci zveže s knez Schönburgovo zasebno gozdno cesto in stika v Knežaku z okrajno cesto Sv. Peter-Trnovo med okrajne ceste (k prilogi 56.).
15. Ustno poročilo upravnega odseka gledé preuredbe §§ 3. in 7. deželnega volilnega reda z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 58.).
16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov iz Malene, Koprivnika in Zameškega za uvrstitev poti med Kostanjevico in Zameškim med okrajne ceste.
17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Lučne za izločitev iz občine Trate in ustanovitev samostojne občine.
18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Rakek za izločitev iz občine Planine in ustanovitev samostojne občine.
19. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčin Žilce, Osredok, Otave in drugih za izločitev iz Ložkega sodnega okraja in priklopitev Cerkniskemu sodnemu okraju.
20. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji kmetijske podružnice v Šent Jerneji za podporo za ustanovitev žrebetišča.
21. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji Valentina Prevca v Kranji za postavno pomoč proti poškodbam vsled jezov v Kokri.
22. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
- § 3. C. Zdravstvene stvari;
 - § 7. Deželni zavodi in zakladi;
 - § 8. Šolstvo.

Seja se začne ob 10. uri 20 minut dopoldne.

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition:
- der Gemeinden Tschernembl, Petersdorf, Winkel und Semitz um Anlage einer Wasserleitung;
 - des Gemeindeamtes in Reifnitz um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung;
 - des Gemeindeamtes in Oberlaidach um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung;
 - der Gemeindeämter in St. Veit und Podraga um Subvention zur Errichtung von zwei Viehtränken am Nanos;
 - des Stadtgemeindeamtes in Gottschee um Subvention zur Anlage einer Wasserleitung.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Anlage von Pflanzstätten für veredelte amerikanische Reben (zur Beilage 55).
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßen-Concurrenzbezirke Feistritz vorkommenden, in Koritence an die Fürst Schönburg'sche Privat-Waldstraße anbindenden und in Grafenbrunn in die St. Peter-Dornegger Bezirksstraße einmündenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 56).
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses inbetreff der Aenderung der §§ 3 und 7 der Landtags-Wahlordnung mit Vorlage des diesbezüglichen Gesetzentwurfes (zur Beilage 58).
16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Insassen von Malenze, Koprivnik und Samejšto um Einreihung des Weges zwischen Landstraße und Samejšto in die Kategorie der Bezirksstraßen.
17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Lutchna um Auscheidung aus der Gemeinde Trata und Errichtung einer selbständigen Gemeinde.
18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Rakel um Auscheidung aus der Gemeinde Planina und Bildung einer selbständigen Gemeinde.
19. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Schige, Drebef, Otave und anderer um Auscheidung aus dem Gerichtsbezirke Laas und Zuweisung zu jenem von Zirkuiz.
20. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der landwirtschaftlichen Filiale in St. Barthlmä um Subvention behufs Errichtung eines Füllengartens.
21. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Valentin Brevc in Krainburg um gesetzliche Abhilfe gegen die durch die Wasserverhren im Kanterflusse verursachten Schäden.
22. Mündlicher Bericht des Rechenschafts-Berichtsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
- § 3. C. Sanitäts-Angelegenheiten;
 - § 7. Landesanstalten und Fonde;
 - § 8. Unterrichtsweesen.

Beginn der Sijung um 10 Uhr 20 Minuten vormittags.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Čast mi je predstaviti kot vladnega zastopnika gospoda c. kr. vladnega svétnika Josipa Dralko, ki bode namesto zadržanega gospoda voditelja deželne vlade barona Heina zastopal visoko vlado.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XI. deželno-zborske seje dne 9. maja 1893.

1. Lesung des Protokollés der XI. Landtagsitzung vom 9. Mai 1893.

Tajnik Pfeifer

(bere zapisnik XI. seje v slovenskem jeziku — liest das Protokoll der XI. Sitzung in slovenischer Sprache).

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Naznanjam, da imajo gospodje poslanci: grof Leo Auersperg, dr. Ivan Tavčar in Karol Luckmann za danes dopust.

Dóšle so visoki zbornici sledeče peticije:

Gospod poslanec Klein izročá prošnjo Jakoba Alešovca, pisatelja v Ljubljani, za podporo, oziroma preskrbljenje v hiralnici.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam prošnjo občine Dolenja Vas pri Senožčah za primerno podporo v napravo občinskega mostu in podzidov ob potoku Močilnik na občinski poti Lozice-Vitovše-Vipava.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 66. Poročilo deželnega odbora gledé dovolitve priklad za cestne namene.

3. Beilage 66. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Genehmigung von Umlagen für Straßenzwecke.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 67. Poročilo deželnega odbora gledé zgradbe dekoracijske shrambe za deželno gledišče.

4. Beilage 67. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau eines Decorationsmagazins für das Landestheater.

Deželni glavar:

Ta priloga še ni prišla iz tiska, bo pa še danes tiskana in se bode med sejo razdelila častitim gospodom poslancem.

Predlagam torej, da se takoj reši v prvem branji, (Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Ker ni ugovora, nasvetujem, da se izroči ta priloga finančnemu odseku.

(Ni ugovora. — Wird kein Widerspruch erhoben.)

Ker nihče ne ugovarja, zmatram, da je predlog sprejet.

5. Ustno poročilo finančnega odseka o načrtu zakona gledé osuševanja Ribniških in Kočevskih dolin (k prilogi 53).

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Gesetzesentwurf, betreffend die Entwässerung des Reifnitzer und Gottscheer Thales (zur Beilage 53).

Deželni glavar:

Gledé te točke omenjam, da se je zakon moral z nova natisniti, in dotično poročilo ni še prišlo iz tiska. Torej odstavljam to točko z današnjega dnevnega reda.

Gospod poročevalec finančnega odseka o 11. točki prosi, da bi sedaj prišlo na vrsto njegovo poročilo. Če gospodje poslanci pritrdé, da se sedaj obravnana o tej točki?

(Pritrjuje se — Zustimmung) — se bode to zgodilo.

Prosim gospoda poročevalca.

11. Priloga 63. Poročilo finančnega odseka o napravi kranjskega zavoda za gluhoneme in slepe otroke (k prilogi 40).

11. Beilage 63. Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Errichtung einer krainischen Taubstummen- und Blindenanstalt (zur Beilage 40).

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Jako zapeljivo bi sicer bilo, o napravi kranjskega zavoda za gluhoneme in slepe otroke govoriti obširno in Vam podati vso zgodovino tega vprašanja; in če bi Vas hotel tukaj šele poučevati o važnosti pouka gluhonemih otrok, če bi Vam hotel praviti, kako se ima uravnati ta pouk in kaj se je v

tem oziru storilo v raznih državah in v avstrijskih, zlasti že v sosednih deželah, moral bi Vas prositi za jako veliko potrpežljivost, ker bi za vse to potreboval morda še več časa, kakor se ga je porabilo včeraj za utemeljevanje nekega samostalnega predloga. Mislim pa, da bi Vas žalil, ako bi preveč časa porabil zase; zaradi tega Vas opozarjam le na poročili v prilogah 40. in 63., kjer vsakdo izmed gospodov poslancev nahaja to, kar mu je treba vedeti za pretres predlogov finančnega odseka. Zato mi ne bodete zamerili, če Vas prosim, da takoj prestopite v nadrobno razpravo dotičnih predlogov, kateri se glasé:

Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Zavod za gluhaneme in slepe otroke na Kranjskem ustanovi se ko deželni zavod.

2.) Pri napravi tega zavoda naj se gleda na to, da bode v njem približno za 100 gojencev prostora.

3.) Ta zavod se napravi na deželnem zemljišči: njivi pare. št. 107., zemljiško-knjižna vloga št. 147. katastralne občine Kapucinsko predmestje, in njivi pare. št. 450/2, zemljiško-knjižna vloga št. 288. katastralne občine Spodnja Šiška, v skupnem obsegu 6 hektarov 21 arov in 5 štirirjaških metrov.

4.) Deželnemu odboru se naroča, sporazumeti se s c. kr. vlado:

- a) Kako bi se dala na najprimernejši način izvršiti posvetitev in zemljiško-knjižni prepis tega zemljišča;
- b) da se napravijo nadrobni načrti in proračuni stroškov za novo zgradbo in da se kar najhitreje mogoče prične z nasajevanjem za vrt odmenjenega prostora;
- c) da se brez odloga storé primerni koraki za pridobitev obema oddelkoma potrebnih učil in učnih pripomočkov;
- d) da se v deželno upravo prevzamejo vsi vzgoji gluhanemih in slepih na Kranjskem namenjeni, pa dozdej tej upravi še ne izročeni zakladi, in da se preskrbi pravočasna izplačitev za zgradbo potrebnih denarjev, ki jih bo treba po napredovanji dela izplačevati iz zakladov, ki bodo v ta namen stali na voljo;
- e) da se sestavijo za napravo in vzdrževanje zavoda potrebna pravila, ki jih mora pa pred veljavnostjo potrditi deželni zbor, in se sploh še vse drugo potrebno ukrene.

5.) Dalje se deželnemu odboru naroča:

- a) da si ogleda zavod za gluhaneme otroke pri ubozih šolskih sestrah «De Nôtre Dame» v Šmihelu pri Novem Mestu v pedagogičnem in upravnem oziru in eventualno ž njimi stopi v dogovor, ali bi hotele proti pogodbi in pavšalni letni plači v pouk, vzgojo in oskrbovanje prevzeti za uk sposobne gluhaneme deklice?
- b) da o vseh teh rečeh deželnemu zboru poroča, oziroma teh predloge stavi v prihodnjem zasiedanju.»

Omenil bi le še, da je treba popraviti na prvi strani priloge 63., koj od začetka drugega odstavka tiskovno pomoto. Ima se namreč tukaj glasiti: «ad 1, 3, 4 a in 5 a», ne pa «5 e».

Deželni glavar:

Otvorjam splošno debato.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker nihče ne želi besede, prestopimo v nadrobno razpravo in prosim gospoda poročevalca, da prečita prvi predlog finančnega odseka.

Poročevalec Klun

(bere predlog 1., 2., 3., 4. in 5. iz priloge 63., ki obveljajo brez debate — ließt die Anträge 1, 2, 3, 4 und 5 aus der Beilage 63, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Nasvetujem še glasovanje v celoti.

Deželni glavar:

Ker je več predlogov, treba je glasovanja v celoti.

Prosim torej glasovati in prosim torej gospode, ki sprejmó ravnokar v drugem branji sprejete predloge finančnega odseka tudi v tretjem branji, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti tudi v tretjem branji, in s tem je rešena ta točka.

Gospod poslanec Šuklje želi, da bi se sedaj uvrstila 10. točka dnevnega reda.

Ako ni ugovora (ni ugovora — wird kein Widerspruch erhoben), preidemo torej k 10. točki dnevnega reda.

Prosim gospoda poslanca, da utemeljuje svoj samostalni predlog.

10. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Šukljeja gledé preskrbovanja kraških pokrajin z vodo.

10. Begründung des selbständigen Antrages des Abgeordneten Herrn Suklje, betreffend die Versorgung der Karstgegenden mit Wasser.

Poslanec Šuklje:

Častita gospôda! Neko vprašanje bi stavil in s tem bi pričel utemeljevanje svojega predloga. Vprašanje se glasi: Koliko je Krasa na Kranjskem? Po navadi se misli, da se pričinja Kras tam nekje med Planino in Postojino, ali, gospôda moja, geograf sodi drugače. Zanj je Kraško ozemlje na Kranjskem veliko bolj obširno, zanj obseza celo Notranjsko in večjo polovico Dolenjske, kajti povsodi imate tisto geologično formacijo in tiste hidrologične razmere. Razloček je le ta, da je na sivem Krasu, tam pri Postojini, roparska človeška roka že pred stoletji uničila zelene gozde, tako da so ostale le sive pečine, po katerih sedaj kruto razsaja burja. Drugod pa, kjer so se vsaj deloma ohranili

gozdje, tam imate gozdnat, zelen in prijeten svet. Ali povsod nahajate karakteristična svojstva Krasa, povsod imate iste nerazvite doline, iste visoke planote, ki ločijo Kraška korita, iste vode ponikvarne, ki se tú izgubivajo pod zemljo, drugod zopet stopajo na dan. Zanimiv svet je Kras in poln čudovitosti, le škoda, da ga ljudje tako malo cenijo in se tako malo zmenijo za lepote njegove. (Poslanec ekscelenca baron Schwegel — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: «*Ist nicht so arg!*») Da, zanimiv svet je to, ekscelenca, da bi ga poznali, sodili bi drugače i Vi! Ali, gospôda moja, eno glavno nedostatnost ima ta svet, primanjkuje mu pitne vode. Kak razloček je v tem oziru med planinskim ozemljem in med Kraškim delom naše dežele! Gospôda moja! Podajte se na Gorenjsko. Na Gorenjskem imate povsod deroče vode, bistre, žuboreče studence in oživljajoče vodne sile, o katerih moram le žalibog reči, da se premalo izkoriščajo. Tam se zmenijo ljudje za vodo le, kadar nastane kaka povodenj. Komisija pride, zabeleži škode in se potem zopet mirno povrne domu ter čaka za akti, da zopet pridere kje kak hudournik.

Drugače na Krasu. Tam na sivem in na zelenem Krasu se prebivalstvo povodenj ne boji; tisto, pred čemer trepeta, je pomanjkanje pitne vode, tisti mučni položaj, ki včasih postane neznos, kajti časi tudi za tisučak ne dobite kozareca pitne vode, s katerim bi si zamogli utešiti žejo.

Nastane vprašanje, odkodi izvira to pomanjkanje? Stvar je jasna in obče znana. Kraški svet je sestavljen iz apnenika, pripada deloma v trias, deloma v kredno formacijo. Kar je dolin in korit, to je pregrnjeno večinoma z nepredorno plastjo, s težko ilovico zlasti, skozi katero voda ne more prodrati, temveč se na površji odteka. Kar se pa tiče triasne formacije in krednega apnenika, tam voda kamen razjeda in razkroji, vsled tega se atmosferična voda takoj ponica. Tam nimate studencev, ampak le posamezne vodne curke in pri teh v podzemeljskih žlebih in razpoklinah zbirajočih se curkih vidite, da voda kmalu izgubiva ogljikasti kislik in da je tembolj onesnažena in oblatena, čim dalje je njeu tok. Le tam, kjer preide apnenik v dolomit, dobivajo se studenci in le tam je mogoče, priti do talne vode.

Posledice te prikazni, tega pomanjkanja vode so popolnoma evidentne. Ne bodem predolgo opisoval teh stvari, reči pa moram, da ta položaj razume prav za prav le oni, ki je delj časa moral pogrešati božji dar, pitno vodo. Prav za prav je moj dom sam v takih krajih. Mi smo doma v Metliškem okraji, tam na Lokvici, ter smo primorani bili, da smo hodili po vodo na Obrh, do potoka, ki je oddaljen skoraj dve uri. Prinašali smo jo v sodcih domu in tu je stal sod v veži, dokler voda ni bila zaužita. Kozarec take vode je dvomljiv užitek in jaz sam, ki sem bil bolj razvajan, nisem je mogel zauživati drugače, nego da sem prilil kozarec vode nekoliko kapljic malinskega soka ali slivovke, da se je izgubil smrad po sodu. A vender rečem, pri vsem tem smo mi tam pri Metliki še pravi kavaleriji nasproti drugim Kraškim okrajem! Kaj je trpela v zadnjih letih Suha Krajina, kaj sosedne Kočevske vasi! Ljudje so morali goniti živino po štiri ure navzdol do Krke in potem zopet nazaj in to po strmih

gorskih stezah. (Klici: — Rufe: «*Čujte, čujte!*») In gorje revežu, ki ni imel živine, da bi bil mogel spraviti večji kvantum vode domov.

Prijatelj — vsaj ga lahko imenujem, ravnatelj tukajšnjih obrtnih šol — je potoval pred kakimi tremi leti po ondotnih krajih, obedoval je v Starem Logu v krčmi, ko je prišla neka ženska ter krčmarja za Boga prosila in rotila, naj jej dá malo vode, le požirek, kajti domá ima otroka, ki od žeje joka in, gospôda moja, krčmar jej ni mogel ustreči, ker vode imel ni. Ko je prijatelj moj po obedu zahteval črno kavo, rekla mu je krčmarica: «*Drage volje, ali ne morem, ker vode nimam.*» (Klici: — Rufe: «*Čujte!*»)

Gospôda moja! Jaz ne pretiravam, da je vse to gola resnica, potrdil Vam bode lahko vsakdo izmed gospodov, ki poznajo Dolenjski Kras, in jaz mislim, kolega Kavčič bi Vam tudi lahko postregel s takimi in še bolj drastičnimi vzgledi, koliko notranjski Kraševci trpé vsled pomanjkanja pitne vode.

In, gospôda moja, kake posledice izvirajo od todi?

Pred vsem velika škoda v zdravstvenem oziru. Danes imate na dnevnem redu celo vrsto peticij posameznih občin, ki zahtevajo deželne podpore za napravo vodovodov. Črnomelj n. pr. je mesto, je sedež okrajnega glavarstva in mnogih cesarskih uradov, pa kako vodo imajo tam? Da bi bil stari Pindar živel v Beli Krajini, uverjen sem, nikoli ne bi bil izustil izreka: *Ζησιον ἕδωρ*, boljše reči ni nego je voda. (Veselost — *Heiterfeit*.) Nikoli ne bi bil storil tega izreka, kajti črnomaljska voda je neužitna. Nimajo druge vode, kakor to, ki jo zajemajo iz potokov Lahinje in Dobljčke, ta voda pa je plahka, neužitna, zlasti ona iz Lahinje, ki pride iz močvirnatih krajev. Kakor potrjujejo zdravniška spričala, baš v slabi pitni vodi je iskati razloga, da v teh krajih tolikokrat razsajajo kužne bolezni.

In če si ogledate n. pr. prošnjo Ribniškega trga za deželno podporo povodom naprave vodovoda, imate tu nekaj enakega. Ribnica je trg, je eden najlepših krajev na Kranjskem, ima tudi sodišče in druge urade, ali kaj pravi okrajni zdravnik dr. Linhard o Ribniški vodi? On pravi sledeče — dovajajo jo iz Bistrice — (bere — liešt):

«*In den Feistritzbach münden nicht nur Canäle, Rinnsale und Schmutzwässer, sondern auch die Meteorwässer, welche die Verunreinigungen des Bodens aus der Ortschaft in den Flußlauf leiten oder schwemmen. Außerdem wird noch dieses Wasser durch verschiedene gewerbliche Anlagen, namentlich Weißgerbereien, wesentlich verunreinigt.*»

In potem opisuje tok tega potoka in pravi (bere — liešt):

«*Der Feistritzbach gelangt aber durchaus nicht etwa als reines Flußwasser bis zur Ortschaft Reifnitz, sondern wird auf seinem Wege schon vorher vielfach verunreinigt; er entspringt am Fuße des Boncaberges, durchfließt die größere Ortschaft Soderstjitz mit 811 Einwohnern, treibt zahlreiche Mühlen und Sägewerke und wird durch viele Wasserwehren künstlich gestaut. Hervorragend ist die Verunreinigung, die das Wasser dieses Flußlaufes in Soderstjitz erfährt, wovon selbst sämtliche Canäle und Düngerstätten*

ihren flüssigen Inhalt in das Wasser ableiten. Die Bretterfägen führen dem Wasser eine große Menge Sägemehl zu, das im Wasser eine faulige Beschaffenheit annimmt; die Ufer sind verschlammmt, die Sohle mit Zeretzungsproducten bedeckt. In solchem Zustande gelangt dieses Wasser nach einem Laufe von 25 bis 30 Kilometer nach Reifnitz, um daselbst und in diesem Zustande, also ungeriebigt und unfiltrirt, das einzige Trinkwasser einer großen Ortschaft darzustellen.»

Gospôda moja! Take so razmere v teh pokrajinah. Res, naš rod je, hvala Bogu, še krepak, ali jaz rečem, to se pravi na božjo milost grešiti, ako bi nadalje dopuščali tako gospodarjenje z najcenejšim kapitalom, kar jih je stvarnikova dobrota mogla podeliti človeškemu rodu. Pa ne le v zdravstvenem oziru je škoda velika, temveč ker ljudje v mnogih krajih tudi nimajo vode za druge porabe, nastane vsled tega tudi velika gospodarska izguba. Kaj koristijo poljedelcu obširne planote, obilna zemljišča, če ni v stanu intenzivno jih obdelovati, ker ni moč primerno število živine omisliti si vsled pomanjkanja vode! Kaj koristi, da mu prigravarjamo: «Poprimi se živinoreje!» Pride suša, kakor je bila leta 1890. in mislim tudi leta 1891. in ljudje so prisiljeni, za slepo ceno prodati svoja živinčeta.

A tú, gospôda moja, nastane vprašanje: ali prebivalstvo nikoli ni poskušalo, da bi odstranilo to zlo? in drugo vprašanje: ali deželni zastop ničesar ni storil v to svrhu? Prebivalstvo samo se je trudilo, ali kar je bilo praktičnih poskusov njegovih, to je bilo pomanjkljivo, nezadostno, dostikrat neracijonelno. Nečem Vam praviti o ponesrečenem vodovodu Črnomaljskem, ali vidi se, da so bili dosedanji poskusi premalenkosti ter da se je večinoma le tratil kapital z deželnim prispevkom vred. In dežela naša, oziroma deželni zbor — kaj je on ukrenil? Leta 1890. smo se enkrat ohrabрили do neke popolnoma primerne resolucije, le škoda, da je bila takrat storjena le neka pritiklina k podlogi o proračunu deželnega zaklada. Vender se je glasila dokaj odločno, slôve namreč (bere — liešt):

«3.) Deželnemu odboru se naroča, da naj se brez zamude obrne do visoke vlade s prošnjo, da bi prej ko mogoče državnemu zboru predložila načrt zakona gledé državnih doneskov za napeljavo vode v one kraje dežele kranjske, kjer prebivalstvo gospodarstvu in zdravju svojemu na kvar trpi pomanjkanje vode.»

Resolucija je jasna, bila je popolnoma pametna in primerna, ali sadu ni imela nobenega, torej se je lani v seji dné 9. aprila 1892. zopet nekaj podobnega sklenilo (bere — liešt):

«3.) Deželnemu odboru se naroča, da zvrši deželnozborski sklep XV. seje dne 24. novembra 1890. l. gledé državnih doneskov za napeljavo vode v one kraje dežele kranjske, ki trpé pomanjkanje vode.»

Mnenje deželnega zastopa je bilo torej popolnoma prozorno in ravnotako sta bila jasna tudi ona dva sklepa. Ali kaj se je zgodilo s tema sklepoma v deželnem odboru? Pred saboj imate letno poročilo. Jaz sem posebno pazljivo prečital poročilo deželnega odbora v marg. št. 37, § 3. o preskrbljevanji vode. Prav zamaknil sem se v misterije te številke (veselost — Heiterfeit), napósled pa sem moral reči: škoda, veli-

kanska škoda, da se dotični gospod, ki je sestavil to obširno poročilo od strani 52. do 56., ni rodil pred kakimi 100 leti in postal diplomat. (Živahna veselost — Lebhaftes Heiterfeit.) Kak izboren, izreden talent ima, mnogo govoriti in malo ali nič povedati, jasno stvar tako dolgo sukati, da se naposled živ krst ne spozna, za kaj da gre. (Živahna veselost — Lebhaftes Heiterfeit.) Treba veliko študirati, predno pridete do spoznanja, da se dotični naš sklep nikoli rešil ni.

Gospôda moja! Tendenca naša je bila vender čisto dobro izražena. Zahtevali smo neko veliko akcijo na podlagi državnega zakona, in kaj izvemo iz tega poročila? Da je deželni odbor obravnaval radi prispevkov za nekatere male naprave, katerih skupni znesek ne doseže svote 20.000 gld. Tako se je tista akcija, ki smo jo z resolucijo leta 1890. name raveli ter jo urgirali leta 1892, popolnoma izjalovila. In, gospôda moja, da je tu zares treba velike akcije in da se z malimi paljativnimi sredstvi ne dá ničesar opraviti, razvidno je iz študij in proračunov našega deželnega stavbnega urada. Priznana moč, izkušen hidrotehnik je naš deželni inženir Hraskey. On je dobro izvežban v takih vprašanjih, je preštudiral velik del našega Krasa ter napravil že tudi projekte za mnogo takih naprav. Gradivo še ni skupaj, še ni dovršil vseh dotičnih študij, ali že po sedanjem proračunu pridemo do lepe preliminirane svote. Računal je za celo Notranjsko 120.000 gld., namreč za Pivško ozemlje 30.000 gld., za Cirkniško dolino 40.000 gld. in za ostali del Notranjske 50.000 gld., torej da skupaj 120.000 gld. Potrebe na Dolenjskem so pa še veliko večje, kajti po preliminaru deželnega inženirja Hraskega se računi za Strug in Dobropolje — in tam mislim, se bode dalo pomagati z vodo v jamah — 30.000 gld., za Kočevje že 80.000 gld., za Črnomelj 140.000 gld. in za Suho Krajino, kamor prištevam, gospôda moja, tudi del Novomeškega okraja, celih 200.000 gld.

Torej že po sedanjih računih znaša skupna potrebsčina 570.000 gld. in čisto evidentno je, da tako ogromnih stroškov sami zmagati ne moremo, niti dežela, niti siromašni interesenti. Mi moramo torej pritegniti v to veliko akcijo državno pomoč. Država ima moralno zavezo, priskočiti na pomoč deželi in občinam. Vsaj državi ne more biti vse eno, kake so zdravstvene razmere, če razsajajo kužne bolezni in če — rekel bi — vojaška čilost trpi pod neznosnimi razmerami. In vprašam, ali nič ne briga poljedelskega in finančnega ministra, ako peša brigada poljedelstva, ako je promet oškodovan in sploh ako nastanejo posledice, kakor jih je čestokrat videti po našem Krasu? Moralna dolžnost za državo je tukaj, priskočiti na pomoč in tej dolžnosti se ne bode mogla odtegniti. Ali eno stvar moram poudarjati — jaz mislim, da poznam državni proračun — da namreč v sedanjem okviru državnega proračuna tudi ministerstvo pri najboljši volji ne more nič izdatnega ukreniti. Iz melioracijskega zaklada podpirati to stvar ne gre, kajti melioracijski zaklad ima svoje po zakonu določene namene, kar se pa tiče tistega malega kredita, s katerim razpolaga poljedelsko ministerstvo in ki ga nahajamo v državnem proračunu pod naslovom «subvencije», moram reči, da je veliko premajhen.

nego da bi se dalo uspešno sodelovati z državnimi prispevki. Torej mislim, da se bode moralo postopati tako, da vlada zahteva potom državnega zakona posebni kredit v ta namen, da ž njim pomaga Kraškemu svetu, Kraškim pokrajinam, da se preskrbijo s pitno vodo. Jaz rečem izrečno, Kraškim pokrajinam in ne pravim Kranjskemu Krasu, kajti če se enkrat loti osrednja vlada tacega projekta, take velike akcije, je naravno, da se pri tem ne sme omejiti na eno deželo, temveč da mora v obseg te akcije pritegniti vse dežele, kjer imate kraško formacijo, kjer imate kraške razmere. Po mojem mnenji ne bo kazalo drugače, nego napraviti neko analogijo onemu zakonu z dné 30. junija 1884., drž. zak. št. 116., s katerim se je ustanovil melioracijski zaklad. Na približno enaki podstavi naj se ta stvar uredi. Naj se po državi napravi zaklad, ki se alimentuje z gotovimi letnimi prispevki in iz tega naj se podpirajo tiste vodne naprave, ki so potom posebnih deželnih zakonov proglašene za deželna podjetja. Jaz mislim, da naj bi država pri tem šla s svojimi prispevki do 50% kot maksimum, dežela do 30%, udeleženci pa bi imeli prispevati po svoji davčni sili in imovitosti najmanj 20%. To bi bila po mojem mnenju najbolj primerna pot, po kateri bi bilo mogoče zadostovati neizprosnim zahtevam. Seveda, kar se tiče onih prošelj, ki jih imamo tudi danes na dnevnem redu, se jim ne prejudicira s takim nasvetom. Dotične občine naj prispevajo po svoji moči, glavna stvar za nas je, da dotični deželni prispevki ne presejajo tiste svote, ki ima biti maksimum, sicer pa nimamo povoda, da bi že danes ne dovolili primernih podpor.

In sedaj še nekoliko kratkih besed. Meni se vidi, da se z velikimi centralnimi napravami ne dá ničesar napraviti. Geografične in hidrotehnične razmere v posameznih Kraških pokrajinah so tako različne, da tu ne gre postopati po eni šabloni. Imate krajine, v katerih je mogoče od daleč napeljati studenčne vode. Tako n. pr. je danes na dnevnem redu peticija mestne občine Črnomaljske in nekaterih drugih občin, projekt je že izdelan po deželnem inženirju Hrasky-ju. Ta projekt obstoji v tem, da se tam visoko zgoraj pri Blatniku — to je na poti iz Črnomlja proti Črmošnjicam — zajemajo studenci ter potem dovede voda po železnih cevéh do Sodje Vasi skupno, tam pa se cepijo te cevi, eno krilo gre proti vzhodu, proti Semiču in v Podreber, drugo pa čez Kot in Petrovo Vas v Črnomelj. Kar je krajev na tej progji, imeli bodo vsi dobro pitno vodo. Troški za ta projekt bi znašali 75.000 gld.

Drugodi niso v stanu na ta način priskrbeti si vodo, tudi iz velike daljave ne. Tukaj so navezani na tekoče vode, zlasti na Kolpo in Krko. V obeh teh rekah vidite namreč prikazen, da se iz struge same dvigajo studenci in tukaj bi bilo mogoče, ker imata Kulpa in Krka na gornjem teku zadosti padca, po naravni vodni sili in brez posebnih troškov dvigniti vodo v višje kraje. Na ta način je napravil deželni inženir Hrasky projekt za Adlešiče, da se ima pri Freiturnu iz reke Kolpe dvigniti studenec in potem se bo voda privajala v Adlešiče, Tribuče in Bojance, kar bo stalo 50.000 gld. In še veliko bolj eminentna naprava je

projektirana pri Krki, iz katere se ima dvigniti pitna voda in voda za namakanje zemljišč v Suho Krajino. So še drugi kraji, kjer se pa ne bo moglo postopati ne na ta, ne na oni način, in tam ne bo preostajalo drugega, nego napravljati betonovane in dobro zavarovane »štirne«.

Moj predlog, gospôda moja, meri na to, da se omogočijo vse te naprave. Potreba njegova je evidentna, zlasti ker se prejšnji resolucijski sklepi naši niso prav tolmačili in prav izvedli. Deželni odbor naj se še enkrat poloti inicijative ter stavi jasne zahteve nasproti osrednji vladi, izrekajoč ob enem pripravljenost dežele, prispevati v ta namen tudi od svoje strani.

Priporočam svoj predlog visoki zbornici v sprejem, prečastitega gospoda zastopnika visoke vlade pa prosim, da ga blagovoli podpirati pri visokem ministerstvu, s čemer si bo slavna c. kr. deželna vlada pridobila veliko in trajno zaslugo. V formalnem oziru nasvetujem, da se predlog izroči upravnemu odseku. (Živahno odobravanje — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Šuklje nasvetuje, da se njegov samostalni predlog izroči v posvetovanje upravnemu odseku.

Prosim gospode poslance, ki pritrdé temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj prestopimo nazaj k točki 6., to je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Šukljeja, da se izreče kiparju Alojziju Ganglu priznanje za njegove umotvore in dovoli nagrada (k prilogi 50.).

6. Mündlicher Bericht des Finanzanschlusses über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Herrn Šuklje, daß dem Bildhauer Alois Gangl für seine Kunstwerke die Anerkennung ausgesprochen und demselben eine Remuneration bewilliget werde (zur Beilage 50).

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! Znani so marsikatere mu izmed nas prvi izdelki nekdanjega mladega kiparskega talenta Alojzija Gangla iz njegovih šolskih let in že ti izdelki so nam dokazali, kolikor smo jih namreč videli, da je on nadarjen in nadpoln in da je, ako se ta talent naprej vzgaja, prav popolnoma utemeljeno pričakovati v bližnji bodočnosti, da se bode izdatno razvil v ponos naše dežele. Kasneje nas je včasih presenečilo kako redko delo, ko je bil akademik. Presenečilo nas je gledé lepote, estetike in glede tega, da je tako hitro napredoval mladi umetnik. Rekel sem,

redkokedaj, kajti takih izdelkov ni mogoče v taki množini izdelovati, kakor se prilagajo priloge prošnjam za podporo. Redki so zato, ker je materijal okoren in drag in naročniki so — bi rekli — še okornejši, kajti znano je, in to je žalostno, da se naročuje in da se naročila v večji skupini zberó le pri onem umetniku, ki je modern. Kdor nima imena v modernem svetu, če še tako lepe umotvore izdeluje, ne dobi tako pogostoma naročil, ali jih mora sploh pogrešati in on trpi in ima skrb za vsakdanje življenje. V tem oziru bi jaz opomnil, da bi bilo popolnoma umestno, ako bi se na tega umetnika slavná vlada opozorila (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuklje: «Dobro! dobro!»), da bi vsaj ona, ker ni drugih naročnikov, primerne originalne kipe pri njem naročevala in tem potom ga podpirala, ker izdatno podporo zasluži ne le glede naše dežele, ampak glede celega cesarstva, kajti on bo v kratkem po mojem mnenji tudi ponos naše države.

Danes je predmet prav za prav nagrada z ozirom na umotvorna dela njegova na novem deželnem gledališči. Vsakemu izmed nas so znani ti izdelki, osrednja skupina na pročelji in zraven tega pa postranski dve alegorični figuri, komedija in tragedija. Ti umotvori so krasni, estetični, resni z ozirom na naravo, marljivo izdelani in vzvišenega koncepta; med njimi bi jaz za svojo osebo izdelku tragedije dal prednost.

Z ozirom na to, da je Gangl dobil za ta dela vsega skupaj samo 4200 gld., je bil finančni odsek tega mnenja, da bi po pravi vrednosti teh umotvorov boljše plačilo bilo primerno, nego je bilo to in če je častiti gospod poslanec Šuklje predlagal, naj se mu dovoli še 500 gld., da bi tudi s tem ne bilo plačano, kolikor zasluži ta umetnik. Vender pa se je oziral finančni odsek na eni strani na povprečno ceno takih umotvorov, na drugi strani pa na deželno premoženje, in finančni odsek je torej sklenil priporočati visokemu deželnemu zboru, da sprejme predlog, ki je tiskan v prilogi 50. in torej stavi nasvet:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Kiparju Alojziju Ganglu izreka se za njegove umotvore za gledališko zgradbo priznanje deželnega zbora ter dovoli iz deželnih sredstev nagrada 500 (petsto) goldinarjev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich)

Ker ne, bomo glasovali in prosim gospode, ki pritrdijo temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Studenec, Iška Vas in drugih za izločitev iz zdravstvenega okrožja Šmarje in ustanovitev samostojnega okrožja.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden Brumdorf, Jggdorf und anderer um Ausscheidung aus dem Sanitätsdistricte St. Marein und Bildung eines selbständigen Districtes.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Županstva občin Studenec, Iška Loka, Iška Vas, Vrbljene, Tomišelj, Pijava Gorica in Želimlje prosijo izločitev iz Šmarijskega zdravstvenega okrožja in ustanovitve posebnega zdravstvenega okraja za te občine s sedežem na Studenci. Prosilci utemeljujejo svojo prošnjo s tem, da so že veliko let imeli lastnega zdravnika na Studenci in da je Studenec središče občin tokraj Krima. Sklicujejo se na to, da prispevajo z 260 gold. k troškom celega zdravstvenega okrožja, dobičkah pa da nimajo nobenega, ker imajo, posebno ob časih povodnji — in teh je veliko — dosti ložjo pot v Ljubljano nego v Šmarje. Navajajo sicer še več okolnosti, vender pa upravni odsek ni bil v položaji, prepričati se v tako kratkem času, ali so vsi podatki istiniti, ter navedeni razlogi utemeljeni ali ne. Upravni odsek imel je poleg tega ozir na zakon z dné 24. aprila 1888, dež. zak. št. 12, kateri v § 2. določuje, da se imajo meje zdravstvenih okrožij navadno vjemati z mejami posameznih sodnih okrajev, da pa sme le politično deželno oblastvo, dogovorno z deželnim odborom, posamezna zdravstvena okrožja ukaznim potom ustanoviti ali tudi drugače omejiti.

To je torej stvar, katera spada v eksekutivo, in ker je — kakor sem omenil — prošnja še premalo utemeljena, upravni odsek tudi še resolucije, naperjene na ustanovitev novega okrožja, ne more predlagati, ampak le nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja županstev občin Studenec, Iška Loka, Iška Vas, Vrbljene, Tomišelj, Pijava Gorica in Želimlje za izločitev iz Šmarijskega zdravstvenega okrožja in za ustanovitev posebnega zdravstvenega okraja za te občine s sedežem na Studencu odstopa se deželnemu odboru v poizvedovanje in rešitev ter poročanje v prihodnjem zasedanji.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Ker ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Točko 8. odstavim od današnjega dnevnega reda, ker ima gospod poročevalec o tej točki danes dopust.

Kar se tiče sledeče točke 9. a dovoljujem si predlog, da se ta točka reši šele pri točki 12., kjer bo prišlo več enakih prošenj na vrsto, da se vse peticije o vodovodih rešijo ob enem.

Ako nihče ne ugovarja (ni ugovora — wird kein Widerspruch erhoben), zmatram, da visoka zbornica pritruje tej premembi.

Preidemo torej takoj k točki 9. b, to je:

9. **Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Emila Klimeka na Bledu za podporo kot zdraviškemu zdravniku na Bledu.**

9. **Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Districtsarztes Dr. Emil Klimek in Beldes um Gewährung einer Subvention als Curarzt in Beldes.**

Poročevalec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Gospod dr. Emil Klimek je okrožni in ob enem zdraviški zdravnik na Bledu. Bled mora imeti zdraviškega zdravnika, ker sicer ne bi imel pravice do imena «zdravišče». Gosp. dr. Klimek je že lani prosil, da bi se mu dovolila podpora letnih 200 gld., katero je poprej dobival, tudi zanaprej. Visoki deželni zbor je takrat sklenil, da naj deželni odbor poizveduje, ali je opravičena dotična prošnja in kake podpore dobiva gospod dr. Klimek morebiti še od drugih strani. Deželni odbor je v tej stvari poizvedoval in konstatiralo se je, da dobiva od zdravstvenega okrožja na Bledu 200 gld. nagrade, in zato se je deželnemu odboru zdelo, da mu ne more nakazati naprošene podpore 200 gld., ako ni od visokega deželnega zbora posebej za to pooblaščen. Sedaj prihaja tisti prosilec zopet pred visoki deželni zbor s ponovljeno prošnjo, v kateri dokazuje, da je na Bledu velika draginja in pravi, da ne bi mogel živeti tam, ako se mu ne dovoli zopet enaka podpora, kakor jo je že prej dobival.

Finančni odsek je res priznaval, da je na Bledu velika draginja — dr. Klimek plačuje za majhno stanovanje 350 gld., torej stane stanovanje več nego v Ljubljani — in da je tudi v drugem oziru v zdravišči vse drago, tako da je prošnja nekako opravičena. Vendar pa misli finančni odsek, da se mu ne more dovoliti 200 gld. podpore, temveč nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželni zbor dovoljuje dr. E. Klimeku, okrožnemu zdravniku na Bledu, 100 gld. podpore za opravljanje službe zdraviščinega zdravnika iz deželnega zaklada za leto 1893.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

c) nadučitelja Jožefa Bozje na Blokah za zvišanje plače ali osebno doklado;

c) **deß Oberlehrers Josef Bozja in Obfah um Gehalts-erhöhung oder Bewilligung einer Personalzulage.**

Poročevalec Žitnik:

Visoki zbor! Nadučitelj Jožef Bozja na Blokah prosi za povišanje plače, oziroma pripoznanje osobne doklade. V svoji prošnji navaja prosilec, da je vsled zadnje šolske novele mnogo učiteljev prišlo v višje plačilne vrste, on pa kot stari učitelj ostal je v prejšnjem plačilnem razredu. Utemeljuje svojo prošnjo z raznimi razlogi, da ima mnogo stroškov, slabo stanovanje, več nepreskrbljenih otrok in da torej s sedanjjo plačo ne more izhajati.

Finančni odsek je bil mnenja, kateremu se tudi jaz pridružujem, da deželni zbor kot tak, nima pravice določevati plačilne vrste, temveč da to spada v področje deželnega šolskega sveta in da torej prošnje te ne more rešiti. Kar se tiče pa osobne doklade, je stvar taka, ako pravimo, a, potem bi morali priti do z in dohajalo bi nam toliko prošenj, da bi zakon postal popolnoma iluzoričen.

Torej predlaga finančni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja Jožefa Bozje, nadučitelja na Blokah, se izroča deželnemu odboru, ki naj jo predloži c. kr. deželnemu šolskemu svetu v primerno rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

d) **posestnikov v Bušinji Vasi, občine Suhor, za podporo za napravo vodnjakov;**

d) **der Inhaben von Buschinsdorf, Gemeinde Suchor, um Subvention zur Errichtung von Brunnen.**

Poročevalec Žitnik:

Prebivalci v Bušinji Vasi v občini Suhor prosijo za podporo za napravo vodnjaka. Prošnje ne bom prečital, iz nje se pa vsakdo izmed gospodov poslancev lahko prepriča, da so prebivalci zares v veliki nadlogi, posebno po leti, ko usahnejo zadnji studenci. Prebivalcev je nad 200 in vas šteje 41 številčk. Sami si ne morejo vodnjaka napraviti, ker ne zmorejo takih stroškov. Finančni odsek je bil soglasno mnenja,

da se dovoli tej vasi primerna podpora. Ker pa prošnja nima nikakega načrta in proračuna, ni se mogel zjediniti za podporo, temveč je sklenil predlagati, naj se prošnja izroči deželnemu odboru, ki naj jo primerno reši.

Finančni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja posestnikov v Bušnji Vasi, občine Suhor, za podporo k napravi vodnjaka se izroča deželnemu odboru s priporočilom, da primernim potom dobi načrt in proračun stroškov ter na podlagi teh dovoli primerno podporo.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrdijo temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj pride na vrsto točka 9 a, to je:

- a) podobčin Selšček in Begunje za podporo za napravo vodovoda;
- a) der Untergemeinden Selšček und Bigaun um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! Podobčini Selšček in Begunje sta vložili prošnjo na deželni odbor in prosili podpore za napravo vodnjakov, oziroma prav za prav vodovodov. Proračun za ta vodovod kaže potrebščino 13.000 goldinarjev. Deželni inženir Hrasky je izdelal načrt in proračun na podlagi svojih preiskav na lici mesta in iz tistih preiskav, oziroma iz njegovega tehničnega poročila, hočem navesti interesantnejše podatke. Samo to moram opomniti, da žalibog načrtov nimam pred saboj, kajti hiteli sta te pridni podobčini tako, da so vzeli načrt v Begunje, kjer že pričnejo delati vodovod. Studenca pri Selščeku sta dva, Majkova struga in Stražišni graben. Tam je več vrelecev in oba studenca dajeta na dan 420 m³ vode. Vse to je v dolomitnem svetu. Deželni inženir Hrasky je proračunal, da za Selšček in Begunje treba na dan 40 m³ vode. Vrh tega je proračunal potrebščino tudi za neko drugo podobčino, o kateri pa danes ni predavanje, namreč za podobčino Bezuljak, ki si bode tudi vodovod napravila, če jej bode mogoče potrebščino spraviti skupaj in ga spojila z vodovodom za Selšček in Begunje. Za to podobčino bi bilo treba 20 m³ vode na dan. Za vse tri vasi skupaj bi bila potrebščina 60 m³ vode na dan. V primeri k temu, da dajejo vreleci 420 m³ vode na dan, je torej to popolnoma zagotovljeno, da bodo te vasi imele vsak dan dovolj vode, kajti kar je zračunjeno kot potrebščina vode za vse tri vasi, je komaj sedmi del tega, kar dajeta oba vrelca. — Razloček v višini znaša med vreleci in Begunjami 52 m, nasproti Bezuljaku pa 8 m. Najnižji kraj je podobčina Begunje. V načrtu je

tudi sprejet rezervoar, eden za Selšček in eden za Bezuljak. Cevi bode treba polagati v daljavi 2700 m od vrelecev do Selščeka in do Begunj in teh cevi bode treba 2100 m s 50 mm poprečnega premera in 600 m s 40 mm premera. Potem bi bilo treba v Begunjah napraviti še tri izlivne cevi in v Selščeku eno, dalje v Begunjah dvor hidranta za slučaj ognja in v Selščeku eden hydrant.

Kakor sem že poprej rekel, proračunjeni so troški teh del na 13.000 gld. To je prvi veliki projekt za Notranjsko, kajti dosedaj smo imeli v deželnem odboru samo malih načrtov tudi glede vodovodov ne samo glede vodnjakov, ki so tako mali. Proračunjeni so bili dotični troški k večjemu na 2000 gld., kakor za vodovod pri Strmci, ampak čez to svoto ni načrta, ki bi ležal pri deželnem odboru. Treba je bilo resnih in temeljitih preiskav, da je mogel deželni inženir izreči, koliko treba preskrbeti za vsak dan in za izredne slučaje tem dvem, oziroma trem krajem pitne vode, ki bode dobra ne le za ljudi, ampak tudi za živino in katere bode obilo ostalo tudi za slučaj požara.

Pri tej priliki bi omenil, da znašajo troški vodovoda za Bezuljak po proračunu 6000 gld.

Kadar bode to delo dovršeno — in dobili so persilci že posojilo — uporabi se lahko marsikatera skušnjava za hidrotehnika, ki sam vodi zgradbo, tudi potem, kadar se bodo snovali še drugi vodovodi.

Vrh tega je pa tudi deželni odbor bil tega mnenja, da se obrne za ta dva kraja in tudi za tretji kraj, kadar pride dotični projekt do nas do visoke vlade in jo naprosi za primerni prispevek.

Finančni odsek je bil tega mnenja, da bi bilo zadostno prispevati iz deželnega zaklada s 3000 gld., to je z blizu 23 %, posebno tudi zato, ker je vender pričakovati skoraj za gotovo, da potem, kadar je vodovod na progi Selšček-Begunje izdelan, da bo potem tudi prišla podobčina Bezuljak, ki bo hotela spojiti svoj vodovod z naglavnim vodovodom. Potem se bode določilo v razmerji med temi tremi podobčinami tudi Bezuljaškemu kraju primerno svoto, toliko višjo, kolikor več bi bilo treba, da bi se vrnilo od strani podobčine Bezuljaške podobčinama Begunje in Selšček za to, da je cel vodovod v eno celoto spojen, tako da n. pr., ako bi se dovolilo podobčini Bezuljak, recimo 30 %, bi se morda — prejudicirati se seveda ne more tukaj — stavljal pogoj, da odstopi 5 % podobčinama Selšček in Begunje, ker sta prvi bili, ki sta progo vodovoda od vrelecev do Begunj zgradila in omogočila, da je proga za Bezuljak veliko krajša in izpeljava lažja.

Predlog finančnega odseka se torej glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Podobčinam Selšček in Begunje v okraju Loggatskem se dovoli 3000 gld. podpore iz deželnega zaklada za napravo novega vodovoda po predloženem načrtu in je izplačati ta znesek v dveh enakih obrokih, in sicer prvi, kadar se polagajo cevi, drugi pa po dovršenem delu in ob enem proti pogoju, da se zavežeta obe podobčini, Selšček in Begunje, da se smejo spojiti cevi Bezuljaškega vodovoda z vodovodnimi cevmi v Begunjah po vzgledu Bezuljaškega načrta.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Vošnjak ima besedo:

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Gospod poročevalec je že omenil, da imamo tukaj prvo večje vodovodno delo in to delo si upata zvršiti dve prav mali podobčini. Ti dve vasi se nista ustrašili troškov 13.000 gld., kateri so za nje res ogromni, ako se pomisli, da plačujeta davka 1200 gld. in štejeta kakih 70 hiš in 500 prebivalcev. Ta pogum se mora tembolj občudovati, ker ljudje ne vedó, ali bode in koliko bode država prispevala, in sedaj pa pride finančni odsek in nasvetuje, naj se jim dovoli le 23% podpore. Jaz sem že v finančnem odseku opozarjal na krivico, katera bi se zgodila podobčinama, če se jim iz deželnega zaklada dovoli le 23% prispevek, torej manj nego sploh dajemo pri uravnava rek in malih melioracijskih delih. Navadno dajemo v takih slučajih 30% in to je čisto naravno, ker interesi in občine same ne morejo vseh troškov prenašati. Tukaj pa imamo dve čisto mali in revni vasi in te bi morale plačati 77%, ako bi jim država ničesar ne dala in najbrž jim 50% tudi res ne bo dala, tako da bodo občine torej še vedno morale plačati kakih 6000 ali 7000 gld. S čem bodo pa pokrili te velikanske troške? Če napravijo dolg, morajo ga plačati in si naložiti velikanske naklade. Meni se torej vidi, da je finančni odsek res pretesnosrčno ravnal in dovolil veliko premajhno podporo za tako važno napravo. Drugod se bodo tudi narejali vodovodi. Gospod poslanec Šuklje je kazal na to, da imajo drugod slabo vodo, tukaj pa imamo dve vasi, ki nimata nobene vode, tudi slabe ne, temveč si jo morata privržati od več kilometrov daleč in sta prisiljeni napraviti vodovod, če se ljudje hočejo preživljati. Torej moram še enkrat ponavljati, da bi bilo jako krivično, ako se jim da v primeri z velikimi troški, katerih s prikkladami pokriti ne morejo, tako malo podpore, med tem ko mestom in trgov, ki imajo več davka, dovoljujemo podpore v enaki meri. Podpore se morajo dovoljevati po razmeri, kolikor premorejo interesenti. Mi dajemo po 20 do 30%, ampak pri tem moramo gledati, ali so dotični interesenti tudi v stanu, prenašati in koliko bremena. Če mi pri uravnava rek prispevamo s 30%, potem pride na interesente vedno le 20%, ker vemo, da prispeva država iz melioracijskega zaklada 50%. Kdo pa tukaj garantira, da bo sploh in koliko bo dala država? Tam sedi gospod vladni zastopnik in vprašal bi ga, ali on kaj vé o tem. Prošnja je bila že lani pri deželnem zboru in lani že, kakor je omenil gospod poslanec Šuklje, sklenil je deželni zbor, da se prošnja na podlagi dotičnega sklepa odda vladi. Vlada ima to prošnjo menda celo leto že v roki, in morebiti nam bo gospod vladni zastopnik povedal, koliko bo dalo ministerstvo. Jaz se jako bojim, da država ne bo dala 50%, ampak morebiti le toliko, kakor dežela. Dosedaj je država v takih slučajih dajala le nekoliko procentov. Vse dotične podpore so znašale v desetih letih, kakor smo slišali iz ust gospoda vladnega zastopnika, 12.000 gld. To je bilo v desetih letih in sedaj pa bi naj naenkrat

dala 6500 gld. O tem moram dvomiti. Občini si morata vodovod izdelati, in čeravno nista imeli zagotovljenega deželnega prispevka, sta se vendar nanj zanašali. Zanašali sta se pa, da dobita od dežele vsaj 30%, ker je deželni zbor lanskega leta naravnost sklenil, da gledé vodovodnih naprav interesenti prispevajo le z 20%.

Gospôda moja! Tukaj gre za dve revni kmetski občini, sklep deželnega zbora je storjen, in če torej finančni odsek naenkrat sklene, da se dovoli tema vasema le 23% prispevek, nasvetuje to proti sklepu visokega deželnega zbora, ki je bil lani storjen, in sicer zaradi tega, da se ljudje vspodbujajo, da začenjajo sami delati vodovode.

Sedaj pa gospod referent v imenu finančnega odseka stavlja še neke pogoje. Te vasi sta začetkom hoteli napraviti vodovod samo zase, in šele potem se je pokazalo, da bi se s tem vodovodom dal spojiti tudi vodovod za Bezuljak. Vsled tega si morata te vasi naročiti večje cevi, da bo zadosti vode tudi za tretjo vas. Zato pa ne bodeta ničesar dobili, temveč imata le večje troške in sedaj naj pa dobita le 23% podpore. Strašanska krivica bi bila, če bi se to sklenilo in zaradi tega predlagam, da se jima iz deželnega zaklada dovoli mesto 23% podpore 30%, kar znaša 3900 gold. in prosim, da visoki zbor pritrdi temu nasvetu.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Vošnjak nasvetuje, da se dovoli vasema Selšček in Begunje 30% prispevek iz deželnega zaklada, to je 3900 gld.

Prosim gospode poslance, ki podpirajo ta nasvet, naj izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Kavčič se je oglasil k besedi.

Poslanec Kavčič:

Visoka zbornica! Zdi se mi skoro nepotrebno, besede izgubljati in čas tratiti, pa kot zastopnik dotičnih občin me veže dolžnost, da spregovorim nekoliko besed o tej stvari. Popolnoma uverjen sem, da, če danes tudi sklenemo, kakor se nadejam, prispevek 30%, te dve vasi vendar ne bodeta mogli pričeti dela, ker so troški preveliki. Na ta način se jih sili, da zabredejo v dolgove, brez katerih itak niso. Čuditi se pa moram pri tej priliki, da smo čuli iz ust gospoda poročevalca v deželnem odboru priporočati tak nasvet, ki vendar mora vedeti, da je visoki deželni zbor sklenil podpirati vsako občino gledé naprave vodovodov in vodnjakov, vsaj s 30% deželnim prispevkom. Sedaj pa kar naenkrat pri teh občinah, ki imajo srečo biti na Notranjskem, prezira se ta sklep in se pride na 23%. Če na primer pogledamo v druge kraje, kjer gre za uravnava rek, vidimo, da se postopa drugače. Jaz sam sem sicer vedno pripravljen glasovati za vsako žrtev, katera koristi kmetskim občinam, in tudi ne bom odjenjal v tem, ali samo to me peče, da se, kadar gre za Notranjsko, občine vedno tako prezirajo. Poglejmo

si uravnavo potoka Mirne. Zares srečen je ta kraj, katerega ima čast zastopati gospod poročevalec. Lani smo slišali pri dotičnem poročilu, da se bodo zemljišča, kadar bode uravnan potok Mirna, zboljšala za 200.000 goldinarjev in takrat se je reklo, dežela naj dá 30 %, udeleženci pa 20 %. Takrat smo dovolili skoro preveč, kajti od teh 28.000 gld., katere morajo plačati interesi, pripada na okrajni cestni odbor Mokronoški 3000 gld. in na občine 3000 gld., tako da preostaje za dotične neposrednje interesente le 22.000 gld. Videti je torej kakor da bi se v nekaterih slučajih delilo milosti. Ne rečem, da visoka zbornica glede uravnave Mirne ni prav ravnala, ali dotični interesi so smeli zadovoljni biti, če se jim je reklo, dajte 28.000 gld. in dobite 200.000 gld., kajti za toliko se bodo zboljšala zemljišča; drug bi dal še več, tudi 100.000 gld. za 200.000 gld. Res je bila potreba tam velika, reči pa moram, če ta slučaj primerjam z današnjim, da se gledé naših občin postopa nekako mačeško. Če se na primer te dve mali občini lotita dela s tako malo podporo, katero nasvetuje finančni odsek, je nemogoče, da se delo zvrši, kajti potem bi bilo treba obe vasi prodati — ne vem, če bi dobili 10.000 gld. (Veselost — Heiterfeit.)

Predlog gospoda poslanca dra. Vošnjaka nikakor ni pretiran, primerna bi bila še višja podpora, pa ker dežela nad 30 % dovoljuje le v redkih slučajih, toplo priporočam, da sprejmete vsaj ta nasvet in to že zato, ker sem uverjen, da sicer vlada tudi ne bo dala višje podpore. Kajti tega se ne bojim, da vlada ničesar ne bo dala, temveč sem prepričan, da bode gotovo prišla s primerno podporo, ali če vlada vidi, da dežela, ki je prva mati teh občin, tako malo za nje stori, potem bo rekla: «Moja dolžnost tudi ni, več dati, kakor dežela.» Prosim torej visoko zbornico, da glasuje za predlog častitega gospoda tovariša dra. Vošnjaka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Visoki zbor! V finančnem odseku se je precej obširno o tej stvari obravnavalo in zdelo se mi je, da se bode z nasvetom njegovim ugodilo tudi enim gospodom, ki mislijo, naj bi se tema dvema podobčinama dalo 3900 gld. in ne, kakor nasvetuje finančni odsek, le 3000 gld. To pa predlaga finančni odsek zaradi tega, ker se je reklo, da je naprava vodovodov za Selšček in Begunje in za Bezuljak eno delo. Ker pa dela zaradi vodovoda v Bezuljaku še niso tako daleč napredovala, da bi mogla stvar že v tem zasedanji visokega deželnega zbora priti v obravnavo, ampak se bo to zgodilo šele v prihodnjem zasedanji, reklo se je v finančnem odseku, da se sedaj dovoli za napravo vodovoda za Selšček in Begunje samo 3000 gld.; ker se pa naprava tega vodovoda s tem obteži, da se bode ž njim spojil tudi vodovod za Bezuljak in morajo zaradi tega cevi večje biti in se napraviti tudi večji reservoir, mislilo se je, da se bode, kadar pride na vrsto podpora za Bezuljak, tej občini dovolila podpora tako,

da bode del te podpore prišel na Selšček in Begunje, da bodeta te dve vasi ž njim nekoliko dolga, katerega bi naredili za napravo vodovoda, lahko poplačali. S tem je mislil finančni odsek, da se bo tisti končni efekt dosegel, kakor če bi se že sedaj dovolil za dotično napravo prispevek 30 % proračunjenih troškov. Ako bi visoka zbornica pritrdila spreminjalnemu nasvetu gospoda poslanca dra. Vošnjaka, bi to moralo odpasti in bi se takrat, kadar se bode obravnavalo o podpori za napravo vodovoda za Bezuljak, dovolila podpora samo tej vasi.

Toliko v pojasnilo, da vé visoka zbornica, katerih načel se je držal finančni odsek.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Vošnjak ima besedo.

Poslanec dr. Vošnjak:

Jaz sem že poudarjal, da morata vasi Selšček in Begunje veliko več plačati za svoj vodovod, ker morata napraviti večje cevi in večji reservoir vsled tega, da se ima preskrbeti voda tudi za Bezuljak. Želel bi, da bi se bil gospod referent v deželnem odboru bolje informiral, koliko to več stane. Jaz sem se informiral, in inženir Hrasky mi je rekel, da bodeta te dve vasi morali 3000 gld. več dati za močnejše cevi in večji reservoir. Ako bi torej napravili vodovod samo zase, izhajali bi s 10.000 gld., ker je pa ž njim zvezan vodovod za Bezuljak, znašajo troški 13.000 gld. Skrajna nekrevica bi bila torej, ako se jim ne dovoli 30 %. Gospod poročevalec pravi, da bodeta pozneje še nekaj dobili, kadar se bo dovolila podpora za vodovod v Bezuljaku. Koliko bo pa ta podobčina dobila podpore? To je tudi revna vas, troškov pa bo imela za vodovod 6000 gld. Ako jej mi damo 30 %, dobila bode 2000 gld. Kaj pa naj od tega dá onima vasema? V Bezuljaku sami ne bodo mogli zvršiti dela. 6000 gld. je velikanska svota za eno samo malo vas. Jako čudno je, in jaz ne vidim nobene logike v tem, če se pravi: danes damo za Begunje in Selšček toliko, prihodnjé pa bomo za Bezuljak več dali, da bodeta te dve vasi nekaj nazaj dobili. Vas Bezuljak bo izdelala vodovod na svoje troške, stal bode 6000 gld. in če bo dobila kako podporo, ne bo ničesar mogla oddati. Nikakor ne morem razumeti, kako se more izgovarjati mojemu nasvetu, kajti vasi bodeta imeli 3000 gld. več troškov in če jima mi damo 3000 gld. podpore, one svoj vodovod same plačajo in ne dobe nobene podpore od nas, ker tistih 3000 gld. morajo izdati za Bezuljak. Prosim torej visoko zbornico, da pritrdi mojemu nasvetu. Če dovolimo 3900 gld., dobé vsaj 900 gld., če bi se pa storil sklep po nasvetu finančnega odseka, bi bilo to, kakor da bi rekli: mi ne damo ničesar, delajte brez deželne podpore.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec dr. Papež:

Gospod poslanec dr. Vošnjak me je vprašal, ali vem, koliko bode vlada prispevala k temu podjetju. Jaz seveda moram reči, da od vlade nismo dobili rešitve. Prošnja je bila pač pri vladi, pa ona je ukrenila, da se naj vršijo vodoppravne obravnave in to je deloma še pri okrajnem glavarstvu, kajti za Bezuljak leži cel načrt v Logatci. Kadar so vodoppravne obravnave končane, bode mogel deželni odbor poročati o tem podjetji in prositi pri vladi za primerno podporo.

Kar se pa tiče opazk častitega gospoda poslanca Murnika, s katerimi se tudi jaz strinjam, moram le reči, da se, če se vasi Bezuljak, ki bo imela troškov 6000 gld., dovoli več nego se je sedaj navedlo, morebiti 32 % ali 35 %, vender lahko stavi pogoj, da 10 % odstopi onima dvema podobčinama, kajti sicer bi pa ne dovolili toliko. To je menda jasen račun in to je vender logično, da se za Bezuljak več dovoli, kakor bi se drugače dovolilo. Ako mi dovolimo za to vas 25 %, se gospod poslanec dr. Vošnjak ne bo pritožil in za 30 % tem manj in ne bo še več zahteval; če pa mi dovolimo še več, smemo vender pogoj staviti, da se ima nekaj odstopiti podobčinama Selsček in Begunje za to, da sta napravili debeleje cevi in večji reservoar v Begunjah.

Gospod poslanec Kavčič je omenil, da vasi Begunje in Selsček ne bodeta pričeli delo. (Poslanec Kavčič: — Abgeordneter Kavčič: «Nisem tako rekel!») Pojasniti moram, da je v vlogi navedeno, da imajo že posojilo in da bodo pričeli delo takoj. Cevi so že kupili, kakor je deželni inženir rekel (Poslanec Kavčič: — Abgeordneter Kavčič: «Ali so jih že plačali?»), in hidrotehnik Vik je meni že vzel načrt in je na lici mesta, kjer so že pričeli določiti progo za cevi. Podpora, katero sklepamo, je torej prav za prav podpora v pokritje posojila, katerega so si najeli in to je ravno prav, da dežela prispeva v to svrhu.

V drugem pa v imenu finančnega odseka ne morem odstopiti od predloga, da se dovoli tema podobčinama 3000 gld. pod tistimi pogoji, kakor za vsak drug vodovod, da je osigurjen in da se ne zgodi kakor z vodovodi v Črnomlju, v Metliki in v Ribnici, in še bolj komično gledé vodovoda v Knežaku. Ti pogoji so, da se izplača polovica podpore, kadar se začnejo polagati cevi in druga polovica, kadar je kolavdacija končana.

Jaz torej vstrajam pri predlogu finančnega odseka.

Deželni glavar:

Prosim gospode poslance, da se podajo na svoje prostore.

V prvi vrsti se bo glasovalo o predlogu gospoda poslanca dr. Vošnjaka, ker sega dalje nego predlog finančnega odseka.

Prosim torej glasovati in prosim gospode, ki pritrde nasvetu gospoda poslanca dr. Vošnjaka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

Preidemo k daljni točki, to je:

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji:

a) občin Črnomelj, Petrova Vas, Kot in Semič za napravo vodovoda;

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition:

a) der Gemeinden Tschernembl, Petersdorf, Winkel und Semitsch um Anlage einer Wasserleitung.

Poročevalec Šuklje:

Visoki zbor! Bodem lahko jako na kratko poročal o tej prošnji ravno zaradi tega, ker je slučajno prišla na razpravo isti dan, ko sem utemeljeval svoj samostalni predlog, ki je v direktni zvezi z enakimi razmerami, kakor jih imamo pri teh občinah.

Mestna občina črnomaljska, dalje občine Petrova Vas, Kot in Semič vložile so prošnjo, v kateri razpravljajo svoj položaj popolnoma istinito, popolnoma utemeljeno. Petitum se glasi (bere — fiesť):

«Visoki deželni zbor Kranjski blagovoli se usmiliti trpečih Belokranjcev in potrebno ukreniti, da se naprava vodovoda proti Črnomlju mimo Kota in Petrove Vasi, odnosno proti Semiču, potom zakona kot deželno podjetje prevzame, kjer bi prispevka za omenjeni vodovod po razmerji imela pokriti dežela, država in tangerane občine.»

Ali, gospôda, kakor stojé stvari dandanes, na podlagi zakonov ni z lahka mogoče, ugoditi tej prošnji, trebalo bi zakona, po katerem bi bilo mogoče za take naprave, katere proglasi dežela kot deželna podjetja, pritegniti tudi državo.

To bi bilo pri melioracijskem zakladu mogoče, ako bi namreč to podjetje spadalo pod one namene, katerim služi melioracijski zaklad, toda za vodovodne naprave tacega zakona nimamo in torej ne preostaje družega, nego odložiti stvar za toliko časa, da izvemo, kaj bode z ono akcijo, katero sem danes nasvetoval in o katerej se nađejam, da jo tudi sprejme visoki zbor. Cela potrebščina je proračunjena na 75.000 gld.; uže ta svota kaže, da sami ne moremo izhajati, da treba najti drugo pot in vsled tega moram, akoravno poudarjajoč istinitost v prošnji navedenih okolnostij in priporočajoč peticijo v stvarnem oziru, vender za sedaj v imenu finančnega odseka zastopati le predlog, ki se glasi:

Visoki deželni zbor haj sklene:

«Prošnja občin Črnomelj, Kot, Petrova Vas in Semič odstopa se deželnemu odboru v primerno rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Strinjam se z nasvetom finančnega odseka glede naprave vodovoda iz Verčič čez Semič v Črnomelj, da se namreč dotična prošnja izroči deželni odboru v rešitev. Pričakujem, da bo deželni odbor to zadevo gotovo povoljno rešil in se pri nalažnji in razdelitvi stroškov med državo, deželo in udeleženci oziral na slabe gnotne razmere, zlasti vinorodnih krajev. Dotični kraji imajo za ponovitev po trtni uši uničenih vinogradov ogromne stroške, poleg teh pa še stroške, o katerih se nam pred par leti še sanjalo ni, n. pr. za škropilnice proti peronospori, za vitrijol, apno in za vodo itd. V kraških pokrajinah, katere trpe pomanjkanje vode, potem ob času hude suše, kadar se posuše vodnjaki in mlake je treba vodo od daleč dovažati za ljudi, živino, škropljenje itd., kar prizadeva mnogo truda in stroškov. Z ozirom na to se nadejam, da bo deželni odbor za napravo vodovoda izposloval pri visoki vladi izdatno podporo, ako bi med tem časom ne bilo mogoče, izgotoviti dotičnega zakona glede konkurence.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne in ker se je tudi gospod poročevalec odpovedal končni besedi, bodemo glasovali.

Prosim torej gospode, ki se strinjajo z odsekovim predlogom, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Daljna točka je:

- b) županstva v Ribnici za podporo za napravo vodovoda;
- b) des Gemeindeamtes in Reifnitz um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung;

Poročevalec Šuklje:

Poročal bom o peticiji, obsezajoči prošnjo županstva v Ribnici za podporo za napravo vodovoda. Prej že, ko sem utemeljeval svoj predlog, sem mimogrede tudi opisaval hidrološke razmere Ribniške in popisal tisto vodo, katero zauživajo Ribničanje. Ribniški trg se je že pred leti trudil, napraviti si svoj vodovod, ali podjetje se je ponesrečilo in občina je vsled tega izgubila 5000 do 6000 gld. Sedaj je projekt narejen po deželnem inženirji Hraskem in meri na to, da se dovede voda iz dveh studencev: iz Radlesovca in iz Bobodlivca, katera sta kake 3 km oddaljena od Ribniškega trga. Radlesovec bi moral za navadne slučaje dajati vode, Bobodlivca pa bi bilo pritegniti, ako bi se naposled pokazalo, da je premalo vode v Radlesovcu. Cela potrebščina za to napravo znaša 21.000 gld., in sicer tukaj ni všteti stroškov za odkup zemljišča in dovolznih stroškov za cevi in armaturo iz ljubljanskega kolodvora. Razdeli se teh 21.000 gld. takó-le: za vzdigovanje vode in za reservoir proračunjenih je 3000 gld., za jarek za cevi 4600 gld., za

cevi in armaturo 11.049 gld. 75 kr., za montažo 1950 gld. 25 kr. in za stavbno vodstvo 400 gld. Če temu pritegnete še one stroške, ki niso zapopadani v proračunu, vidite, da bodo stroški na vsak način večji nego 22.000 gld. Omenjam še, da, kar se tiče količine vode in padca od teh studencev do Ribniškega trga, je vse povoljno in tudi kemična analiza je povsem ugodna.

Potrebščina bode torej vsekako znašala nad 22.000 gld. Temu nasproti je pomisliti, da ima Ribniški trg pač 3535 gld. 99 kr. direktnega davka, ali da je v zadnjem času marsikatero škodo pretrpel, katera je zmanjšala davčno zmogljivost. Pred vsem mi je opomniti na veliki požar, ki je leta 1887. razsajal po Ribnici in boljše, lepšo polovico trga uničil.

Z ozirom na te razloge je bil finančni odsek mnenja, da je ugajati tej prošnji ter nasvetuje za napravo tega vodovoda v Ribnici deželni prispevek v okroglem znesku 22 %, namreč 5000 gld. z istimi pogoji, kakor smo jih imeli pri vprašanji gledé Begunjskega vodovoda.

Zaradi tega mi je čast v imenu finančnega odseka nasvetovati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Občini Ribnici dovoljuje se za napravo vodovoda podpora v znesku 5000 gld. iz deželnega zaklada, in sicer tako, da se prva polovica deželnega prispevka izplača tedaj, ko se začne polagati cevi, druga pa tedaj, ko se vodovod izroči javni porabi.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet ter prestopimo k daljni točki, to je:

- c) županstva na Vrhniki za podporo za napravo vodovoda;
- c) des Gemeindeamtes in Oberlaibach um Subvention für die Anlage einer Wasserleitung.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Leta 1886. se je v trgu Vrhniki pojavila kolera, in sicer je bil to jedini kraj na Kranjskem, kjer se je takrat prikazala ta bolezen. Vsled tega je prišla tudi Ljubljana v strah. Na srečo se kolera ni zanesla v Ljubljano. Za Vrhnici je vendar ta slučaj bil povod, da so začeli poizvedavati po uzrokih, kako je prišlo, da se je bolezen pojavila na Vrhniki in dotična poizvedovanja so dovedla županstvo do prepričanja, da se je to zgodilo vsled slabe pitne vode. Dasiravno to ni moje prepričanje, temveč mislim, da se je morala bolezen od drugodi zanesti, moram vendar priznati, da so povpraševanja in poizvedavanja po vzrokih imela dobre nasledke, da so se namreč vode

kemično preiskale in se je pokazalo, da imajo Vrhničani deloma prav slabo pitno vodo. Gospod profesor Knapitsch je na povabilo županstva Vrhniškega leta 1892. preiskal vse studence in vodnjake na Vrhniku in vse tekoče vode v tamošnji okolici in je podal županstvu Vrhniškemu rezultate teh preiskav v tabeli, ki je priložena aktu. Iz te tabele je razvidno, da imata prav dobro pitno vodo, ki se brez nevarnosti sme piti tudi za časa kake kužne bolezni: Kliški potok nad Vrhniko in Hribska voda, dokler ne pridejo vmes odpadki, potem pa v vsakem slučaju Ljublanica, katera tam izvira in katera ima toliko moči, da sama od sebe izčisti ter uniči škodljive substance. Poleg tega so kemične preiskave dokazale, da imajo izmed 12 vodnjakov in studencev, ki so se preiskali, dobro pitno vodo štirje, drugi štirje vodnjaki niso posebno škodljivi, ostali štirje vodnjaki, namreč: Verbičev, Gabrijel Jelovškov, Mulejev in Korenčanov, pa so taki, da bi se takoj morali zapreti, ker je voda v njih sploh zdravju škodljiva. Zaradi tega je občinski odbor Vrhniški sklenil, da se napravi vodovod za Vrhniko, in županstvo je vsled tega sklepa dne 14. januarja letošnjega leta prosilo deželni odbor, da odpošlje deželnega inženirja Hraskega na Vrhniko, da preišče tamošnje vodne razmere in napravi načrt za vodovod. Deželni odbor je ustregel tej prošnji in je odposlal gospoda Hraskega, ki je napravil načrt, po katerem bi se vodovod imel izpeljati od studenca «pri Stajah».

Studeneč «pri Stajah» je 2.5 km oddaljen od trga Vrhniškega. Voda njegova je po analizi prof. Knapitscha jako dobra in ne veliko slabejša od vode iz Stixensteinskega vreleca. Županstvo Vrhniško celó pravi, da je voda tako izvanredno čista, «kakor sploh malo kje na svetu». Kakor je gospod Hrasky izmeril, ima studeneč «pri Stajah» toliko vode, da popolnoma zadostuje za Vrhniški trg in za vas Hrib ne le kot pitna voda, temveč tudi za druge namene. Studeneč daje namreč 173 m³ vode na dan; za Novo Vrhniko in Hribsko vas pa zadostuje, ker imata oba kraja po ljudskem štetju leta 1880. 324 hiš in 2110 prebivalcev in se mora računati po 60 litrov na osobo in dan, povprečno 120 m³ vode na dan. Preko te potrebe preostaje torej še 53 m³ vode na dan. Daljava od studenca «pri Stajah» do Vrhniškega trga, respektive do reservoarja, ki bi se imel napraviti na hribu pri sv. Trojici, znaša 2.5 km. Reservoar bi bil velik za 180 m³ in vsled tega bi imeli Vrhničani tudi za izvanredne slučaje vedno toliko vode, da bi se komaj 20% porabilo. Od reservoarja bi se potem vodovod moral izpeljati v trg Vrhniški in v Hribsko Vas. Cevi bi bile dolge 2.5 km, ves vodovod pa bi imel dolžino 5 km. Ker je Studeneč «pri Stajah» za 80 m. višji ko državna cesta in bi bil vsled tega vodni pritisk v ceveh prehud, potrebno je, da se napravi redukcijški šaht, da bi se voda za 22 m zadržala, respektive za toliko zmanjšal vodni pritisk.

Pri vodovodu bode treba napraviti 15 izlivov in 16 hidrantov, voda pa se bode mogla napeljati v vse hiše. Troški za napravo tega vodovoda so proračunjeni na 22.000 gld., in sicer je proračunjenih za stavbinska dela 2200 gld., za jarek za polaganje cevi 5355 gld., za cevi 8865 gld. 73 kr., za armaturo 1962 gld., za

dovoz železja 152 gld., za montažo 2175 gld., za odkup zemljišča 450 gld. in za nepredvidne slučaje 840 gld. 27 kr. Gospod Hrasky me je zatrdil, da bodo s tem popolnoma pokriti vsi troški.

Kar se tiče vodnih razmer Vrhniških, moram opomniti, ker je danes na dnevnem redu več prošelj, katere se tičejo naprave vodovodov, da so na Vrhniku razmere drugačne nego n. pr. v Ribnici in Kočevji. V Ribnici in Kočevji imate kraški svet in tam ni mogoče, priti do podtalne vode; na Vrhniku je pa to mogoče, kajti tam nahajate poleg Ljublanice povsodi podtalno vodo, kjerkoli se tla navrtajo. Napaka je le ta, da so vodnjaki večinoma preblizu gnojnic in vsled tega imajo v sebi veliko soli, amonijaka in solitarske kisline. To poslednje pa je ravno uzrok, da si Vrhničani želé napraviti svoj vodovod. Davka plačujeta Vrhnika in Hrib po došlem mi brzojavnem obvestilu županstva 2612 gld., torej manj kakor Ribnica in manj kakor Kočevje, vender pa je gledé na to, da so razmere na Vrhniku čisto drugačne in da se tukaj dá z malimi troški priti do dobre podtalne vode, finančni odsek misli, da bi se gledé te prošnje ne smelo jemati istega merila, kakor gledé prošelj Ribniške in Kočevske občine, temveč merilo, katero bi bilo primerno Vrhniškim razmeram.

Zaradi tega je prišel finančni odsek do sledečega predloga, katerega priporočam visoki zbornici, da ga sprejme:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«1.) Za napravo vodovoda od vreleca «pri Stajah» v trg Vrhniko in vas Hrib dovoli se iz kredita za vodovodne naprave podpore 3000 gld.

2.) Te podpore prva polovica izplačati se ima, ko se začno polagati cevi; druga polovica pa, ko bode vodovod izročen javnej uporabi.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Prisiljen sem, v tej zadevi oglašiti se k besedi, ker se mi vidi, da se z nekako dvojno mero meri enemu kraju nasproti drugemu. Razmere, katere so na Vrhniku in katere so pripravile občino do tega, da misli na napravo vodovoda, so take, da je res dokazana potreba take naprave, kajti dosedaj je še vedno veljalo to načelo, če se je kje v kaki občini od strani interesentov izrekla pripravljenost, tudi gmotno žrtvovati kaj, da so takrat vselej gospodje v tej visoki zbornici pripoznali potrebo. Ko je šlo na Vrhniku za to, da se ima napraviti vodovod, vprašali so se posamezniki, ali ne bi hoteli razen tega, kar bi se daló dobiti po prikladah, tudi prostovoljno prispevati in tacih prispevkov bi se res nabralo okolu 4000 gld. Gospôda moja, ta svota, se mi zdi, je tako visoka, da pač jasno dokazuje, koliko je Vrhničanom na tem ležeče, da se napravi vodovod. Častiti gospod poročevalec sicer pravi, da ima Vrhnika dobre vod-

njake in da ima Ljublanico, Hribsko vodo, potok Klis itd. Res imamo Ljublanico, pa tisto, kakor je tukaj v Ljubljani. (Poročevalec Hribar: — Bericht-erstatter Hribar: «Ni res!») Razlike je prav malo. Ali Ljublanica prvič ni v neposrednji bližini Vrhniškega trga in ne teče skozi, temveč teče poleg trga, drugič pa se neposredno nad Vrhniko iztekajo v Ljublanico nekatere postranske vode, katere so sicer v sanitetnem poročilu izkazane kot dobre vode, katere se pa iztekajo v Ljublanico šele potem, ko so od naših strojarn pobrale mnogo odpadkov. Strokovnjak, ki je preiskal Hribsko vodo in potok Klis, vzel je vodo za svoja preiskovanja tam, kjer prihaja iz zemlje, kajti mislilo se je, da je to tako visoko nad Vrhniškim trgom, da bode mogoče vodo od tam zajemati. Ako bi bil strokovnjak vzel vodo tam, kjer jo jemljejo ljudje, kjer perejo perilo in kjer se steka v Ljublanico, bi pač ne bil mogel priti do zaključka, da imata Hribska voda in Klis dobro pitno vodo.

Častiti gospod poročevalec pravi dalje, da ima Vrhnika dobro talno vodo. Tej trditvi moram odločno oporekati. Res je sicer, da je vodnjak napravljen v trdem svetu, da je v skalo vsekano in da daje nekoliko vode, ali množina te vode je tako majhna, da komaj zadostuje okolišu kakih 20 hiš. Drugodi pa vodnjaki niso taki. Ako omenjam preiskavanja gospoda profesorja Knapitscha, opomniti moram tudi, da so se vodnjaki neposredno, predno se je voda izvzela za preiskavo, dobro pomili in da so torej bili v nenormalnem stanju. V tistem času je bila velika suša, tako, da je to pomitje bilo mogoče. Zaradi tega je rezultat preiskavanj nekoliko boljši, nego bi bil, ako bi bil kdo vodnjake o normalnem stanju preiskal.

Talne vode imamo nekoliko na Vrhniki, ali talna voda je nerabljiva kot pitna voda, kajti tla imajo v spodnji plasti mlevko ali droben pesek, katerega je voda nanese, zgoraj pa ilovico, dokaz temu so opekarnice v okolici Vrhniški. Če bi se hotel vodnjak napraviti in dobiti dobra voda, moralo bi se globoko kopati, da se proderejo te plasti. Ako je kdo že poskušal kopati na takem svetu, prepričan je gotovo, da delo ni lahko izpeljivo. Ako se enkrat prodere zgornja plast, mora delo prenehati, naprej vsvižu je nemogoče dalje kopati. Kar se je izkopal, se zopet zgrudi, vode ni mogoče spraviti iz jame, kajti vsaka sesalka odpove, tako da ni mogoče priti globeje. Podtalne vode torej, kot pitne vode, ne moremo uporabljati. Gospod poročevalec pravi, da je vzrok slabi vodi ta, da se v nekatere vodnjake steka gnojnica. To je nekoliko resnično, kajti sicer bi ne bilo mogoče, da bi bila kemična analiza izkazala pri pomitih vodnjakih toliko kisline.

Kar se tiče potrebe same, moram reči, da jo čutimo tudi z ozirom na obrtnijo, katera nekako narekuje napravo vodovoda. Vas Hrib in Vrhniški trg imata mnogo strojarn in izvzema Tržič ima Vrhnika na Kranjskem skoro največ obrtnije v tej panogi. Nekoliko let sem, odkar se je začelo bolj ozirati na dobro pitno vodo, kažejo se pa povsodi tej obrtniji zapreke. Dotični prebivalci namreč, ki imajo hiše nižje od strojarn, se pritožujejo, da tista Hribska voda in potok

Klis nista za rabo in vsled tega so se od oblastev dotičnim obrtnikom dali strogi predpisi. Ako bi se ti predpisi točno izvrševali, bi bila posledica ta, da bi morali ljudje popolnoma pojenjati z njihovo obrtnijo. Ako bi pa Vrhničani imeli vodovod, bi se gotovo dotični posestniki, kateri so dosedaj imeli povod za pritožbe, več ne pritoževali.

Ako se oziram na to, koliko dežela prispeva za posamezne vodovodne naprave v drugih občinah, ako pomislim, da se je ravnokar, predno je prišla v razgovor prošnja Vrhniškega trga, gospod poslanec dr. Vošnjak pritoževal — in zdi se mi, opravičeno pritoževal — da je finančni odsek za Begunje in Selsček predlagal podporo le v visokosti 23 % cele potrebščine, in ako nadalje pomislim, da se je za napravo vodovoda v Ribnici dovolila podpora 22 %, reči moram, da je finančni odsek, kateri za Vrhniški trg predlaga samo 17 %, ravnal prav po mačeško. Gospóda moja, ne bodem se opiral na to, kar se je poprej reklo, da je deželni zbor takorekoč zavezan, dovoljevati za vodovodne naprave podpore po 30 %, temveč zadovoljujem se s tem, da se Vrhničanom nakloni podpora v jednaki meri kakor Ribničanom, in da se jim dovoli 22,5 %.

Usojam si torej, prav lepo prositi visoko zbornico, da se pridruži mojemu nasvetu, naj bi se za napravo vodovoda na Vrhniki dovolila podpora 5000 gld., to je ravno 22,5 % cele potrebščine.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo nasvet gospoda poslanca Lenarčiča, naj izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati.

K besedi se je oglasil gospod poslanec baron Apfaltrern.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Wir haben heute sieben derlei Petitionen um Wasserversorgung auf der Tagesordnung.

Zur Begründung dieser Petitionen werden von den Petenten, vom Berichterstatter und, nachdem jede dieser Petitionen von Petenten ausgeht, die hier im Landtage einen Vertreter zu haben glauben, auch von diesem Vertreter die verschiedensten Umstände dargelegt, so daß der hohe Landtag nicht in der Lage ist, hier in der Sitzung die verschiedenen vorgebrachten Gründe in jener Weise zu erwägen, welche ein gewissenhaftes Votiren möglich machen würde. Ich für meinen Theil halte bei Petitionen von diesem Charakter nur einen solchen Vorgang für richtig, wenn der Landesauschuß vom hohen Landtage einen Credit bekommt, um dann nach seiner Prüfung der Umstände die betreffenden Vertreter zu berücksichtigen. Aber hier im Landtage, mitten in der Verhandlung, einen Antrag auf einen höheren Betrag hineinwerfen und uns zumuthen, daß wir die Steuergelder des Landes dafür verwenden sollen, ist ein starkes Stück; ich habe dazu das Gewissen nicht und muß gegen alle diese Sachen stimmen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Ničče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Hribar:

Najprej moram odgovarjati nekoliko besedam častitega gospoda neposrednjega predgovornika, ker je dejal, da o takih prošnjah, kakor so danes na dnevnem redu, ni mogoče resno razpravljanje v zbornici. Dovoljujem si opozarjati častitega gospoda predgovornika, da je visoka zbornica iz svoje srede izbrala finančni odsek, da on stvari, katere so mu prideljene, resno uvažuje in potem po svojem najboljšem prepričanju poroča o dotičnih zadevah. Mislim torej, da se potemtakem visoka zbornica vsekako more ozirati na njihove sklepe in da zamore biti prepričana, da so dobro uvaževani in dobro pretehtani. Gledé opombe, da bi bilo boljše, ako bi se take prošnje prepuščale deželnemu odboru, kateri bi jih potem imel reševati sam, mislim, da bi deželnemu odboru s takim sklepom ne bilo ugodeno, ker bi s tem moral prevzeti preveliko odgovornost. Kredit za take stvari imamo sicer res; ako pa visoki deželni zbor še posebej sklepa o teh stvareh, odzvel je s tem deželnemu odboru veliko odgovornost, za kar mu more isti po mojih mislih le hvaležen biti.

Sedaj pa moram odgovoriti nekoliko besed še častitemu gospodu poslancu Notranjskih mest in trgov. Kakor je hvalevredno, da se tržka občina Vrhniska toliko briga za upeljavo vodovoda in kakor je hvalevredno, da se je častiti gospod tovariš s tako toplimi besedami potegoval za korist kraja, katerega zastopa v tej visoki zbornici in mu skuša pridobiti večjo podporo, nego jo predlaga finančni odsek, moram vendar reči, da me vsi njegovi argumenti niso prepričali, da finančni odsek ni storil pravega sklepa. Reči moram, da sem bil jaz sam v finančnem odseku prvotno za večjo podporo, da so me pa argumenti drugih gospodov prepričali, da imajo prav in da je njihovo stališče bolj opravičeno, kakor moje. Že pri utemeljevanji predloga, kateri sem stavil v imenu finančnega odseka, sem dejal, da se glede prošnje Vrhniskega trga ne sme jemati istega merila, kakor gledé prošnje Ribniške in Kočevske občine. Ribnica in Kočevje sta na Kraških tleh in tam talne vode ni, Vrhnika pa ima dosti talne vode in ima vodnjake, kjer je povsodi prvotno bila dobra voda, dokler se ni onesnažila po dotokih iz gnojišč. Najboljši dokaz za to je, da je kemična analiza našla v dotičnih vodah soli in amonjaka. Razmere na Vrhniki torej niso take, temveč čisto drugačne, kakor v onih dveh krajih.

Ako je častiti gospod predgovornik dejal, da je Ljubljana pri Vrhniki tista, kakor v Ljubljani, mislim, da je nekoliko pretiraval in še celo precej pretiraval. Pomisliti se mora, da je Ljubljana, predno priteče v Ljubljano, pretekla močvirje in tekla memo obljudenih krajev, ter tako dobila mnogo substanc, ki so jo onesnažile, med tem, ko na Vrhniki prihaja šele izpod zemlje. Omenil sem že poprej, da je tudi analiza dokazala, da se Ljubljana na Vrhniki sme piti brez nevarnosti za zdravje in to celó o časih kake epidemije.

Jaz bi Vrhnike ne primerjal niti s Kočevjem niti z Ribnico, temveč primerjal bi jo z Ljubljano. Na Vrhniki imate tiste razmere gledé talne vode, kakor jih imamo tukaj, ali Ljubljansko mesto zidalo si je, ne da bi se bilo obrnilo do deželnega zbora za kako podporo, z velikimi troški samo svoj vodovod, prebivalstvo ga samo plačuje in jaz mislim, kjer so razmere jednake, kakor pri nas — in to velja gledé Vrhnike — naj bi se občine ne zanašale preveč na deželno pomoč, temveč se postavljale bolj na lastne noge. Pomisliti je treba, kam bi dežela prišla, ako bi se hotelo ugoditi vsem prošnjam, katere nam dan na dan dohajajo in ustrezati vsem pretenzijam, katere so včasih res take, da se jim moramo kar čuditi. Želeti bi bilo torej, da bi se občine bolj na svoje noge postavljale in ne zanašale vedno na deželno pomoč. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Sehr richtig!») Sicer pa ustrajam pri predlogu finančnega odseka in sem prepričan, da se je že s tem predlogom za Vrhnike več storilo, nego bi z ozirom na okolnosti bili smeli pričakovati. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Ganz richtig!»).

Deželni glavar:

Predemo na glasovanje, in sicer prosim najprej glasovati o predlogu gospoda poslanca Lenarčiča, ker sega dalje, nego nasvet finančnega odseka.

Prosim gospode poslance, ki pritrdijo nasvetu gospoda poslanca Lenarčiča, da se dovoli za Vrhniki vodovod podpore 5000 gld., naj izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog ni sprejet.

Prosim torej glasovati o predlogih finančnega odseka in prosim gospode, ki pritrdijo prvemu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospode poslance, ki pritrdijo drugemu predlogu finančnega odseka, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi drugi predlog je sprejet, in prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

- d) županstev v Št. Vidu in Podragi za podporo za napravo dveh kalov (napajališč) na Nanosu;
- d) der Gemeindeämter in St. Veit und Podraga um Subvention zur Errichtung von zwei Viehtränken am Nanos.

Poročevalec Hribar:

Županstvi Podraške in Šentvidske občine prosita, da bi se jima za napravo dveh kalov vrh Nanosa dovolila primerna podpora. V prošnji navajata županstvi, da so svoje dni, ko so bili še boljši časi, dali si posestniki pašnikov, gozdov in planin Nanoških sami napraviti dva kala na Nanosu; da sta pa bila ta dva

kala tako slabo napravljena, da nista držala vode in ker jih ni bilo mogoče popraviti, sta sedaj popolnoma razpadla. Posestniki Podraške in Šentvidske občine imajo na Nanosu 3000 oralov dobre zemlje, katero porabljajo tako, da poleti pasejo tam živino. Poleg živine je pa poleti na Nanosu vedno tudi 500 do 600 ljudi in ker ni nikjer na Nanosu vode, morajo ljudje daleč v dolino po vodo hoditi in jo potem nositi gori, kar je pa silno težavno zanje. Te razmere in zlasti okolnost, da je visoki deželni zbor v poslednjem času večkrat dovolil podpore za naprave vodnjakov, privedle so posestnike Nanoških zemljišč do tega, da si mislijo napraviti dva kala na Nanosu. Zaradi tega so predložili načrta za napravo teh kalov, katera sta oba jednaka. Kala se imata napraviti 2 m globoko, spodnja premera ima znašati 8 m, zgornja pa 20 m. Vsak kal bode stal po proračunu 878 gld. 50 kr., in sicer je za izkopenje 350 m³ zemlje proračunjenih 157 gld. 50 kr., za 60 m³ ilovice z dovoznimi troški vred 60 gld., za 150 dnin za zidarje 255 gld., za 150 dnin za druge delavce 135 gld., potem za 6 m³ cementa, da se zamažejo špranje med kamenjem, z dovoznimi troški iz Trsta vred 210 gld., za pesek z dovoznimi troški iz Št. Vida 36 gld. in končno za razstrelila 25 gld. Skupni troški za vsak kal znašajo torej 878 gld. 50 kr. ali za oba kala 1757 gld.

Finančni odsek se je posvetoval o tej prošnji in je prišel do prepričanja, da je naprava dveh kalov vrh Nanosa zares potrebna, vendar pa ni mogel priti do sklepa, kakošna podpora naj bi se v ta namen dovolila, temveč je mislil, naj deželni odbor, kateri ima itak na razpolaganje kredit za take namene, reši to prošnjo in dovoli 500 do 600 gld. podpore ali morebiti tudi več, ako se mu bode to primerno zdelo, in zaradi tega nasvetujem:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja županstev občin Podraga in Št. Vid pri Vipavi, da se jima dovoli podpora za napravo dveh kalov na Nanosu, odstopa se deželnemu odboru z naročilom, naj v ta namen dovoli primerno podporo iz kredita za vodovodne naprave.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

- e) mestnega županstva v Kočevji za podporo za napravo vodovoda;
- e) deš Stadtgemeindeamtes in Gottschee um Subvention zur Anlage einer Wasserleitung.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Es ist bereits von einem früheren Herrn Berichterstatter in Wasserleitungs-Angelegenheiten hervorgehoben worden, daß die Terrain- und Wasserbeschaffungsverhält-

nisse in Gottschee beiläufig dieselben sind wie in Reifnitz. In beiden Fällen haben wir es mit dem Karstboden zu thun, dessen Beschaffenheit eine solche ist, daß man auf ein constantes Grundwasser nicht rechnen kann, vielmehr ist die Bevölkerung nur auf da und dort sporadisch vorkommende Quellen angewiesen. Was das Gottscheer Thal anbelangt, so finden wir da nur zwei Quellen, welche überhaupt bei der Herstellung einer Wasserleitung in Betracht kommen können. Die eine Quelle, welche sich in verhältnismäßiger Nähe der Stadt befindet, indem sie nur 2 $\frac{1}{2}$ km von derselben entfernt ist, ist der Rohrbrunnen, weshalb es wünschenswerth gewesen wäre, wenn man wegen der Kürze der Entfernung die Wasserleitung von dieser Quelle in die Stadt hätte führen können. Dies war jedoch nicht möglich, weil die Quelle zu wenig ergiebig ist, auch zu tief liegt und es daher nicht möglich gewesen wäre, ein entsprechendes Gefälle zu gewinnen. Aus diesem Grunde mußte man sich dazu entschließen, zu der zweiten Quelle, dem sogenannten Reberbrunnen, zu greifen, welcher 5 $\frac{1}{2}$ km von der Stadt entfernt ist; diese Quelle hat gutes Wasser, und reicht nach wiederholt angestellten Messungen auch deren Quantität vollkommen aus. Die Leistungsfähigkeit der Quelle beträgt 336 m³ per Tag, und würde dieses Quantum für eine Bevölkerung von etwa 3000 Seelen ausreichen, während Gottschee dermalen nur eine solche von rund 1360 Seelen aufweist und für den Consum aus dieser Wasserleitung nur ungefähr 1200 Personen in Betracht kommen. Ich habe schon erwähnt, daß diese Quelle 5 $\frac{1}{2}$ km von der Stadt entfernt ist; sie liegt jedoch nur 12 $\frac{1}{2}$ m hoch über dem Trottoir der Stadt. Das Gefälle der Wasserleitung wäre somit sehr klein, und es wäre nicht möglich, den nöthigen Druck für die Benützung des Wassers für den Fall einer Feuersbrunst zu bewerkstelligen, wenn man nicht, um die Steigkraft des Wassers zu vergrößern, ein Reservoir projectirt hätte. Das Wasser kann somit nicht einfach in die Stadt geleitet, sondern es muß am Hügel bei der Kirche St. Bartholmä ein Reservoir aufgeführt werden, was die unangenehme Folge mit sich bringt, daß sich dadurch die Kosten der ganzen Anlage nicht unerheblich vergrößern. Unter der Voraussetzung, daß sieben Auslaufbrunnen und 13 bis 16 Hydranten angebracht werden — wenn einzelne Hausbesitzer das Wasser auf eigene Kosten ins Haus leiten wollen, so steht das mit den Auslagen der ganzen Anlage in keinem Zusammenhange, — betragen die Gesamtkosten nach dem Projecte, welches von Herrn Ingenieur Hraschy ausgearbeitet wurde, 38.000 fl., und zwar:

Bauarbeiten	1700 fl.
Rohrgraben	8101 »
Rohrlieferung	18824 »
Armaturenlieferung	1992 »
Zufuhr des Eisenmaterials	270 »
Montage	3778 »
Einlösungen	1880 »
Unvorhergesehenes	1453 »

Was nun die Finanzlage der Stadt Gottschee anbelangt, welche Frage für die Bemessung des Beitrages, welchen das Land zu leisten hätte, von Wichtigkeit ist, so erlaube ich mir darauf hinzuweisen, daß die Jahres-Steuer-summe 5746 fl. beträgt, wobei der Umstand in Betracht kommt, daß sich die Stadt für Herstellungen, die in neuester

Zeit unvermeidlich waren, bereits eine Schuldenlast von 17.000 fl. aufgebürdet hat, daß weiter ein Schulbau bevorsteht, wofür die Kosten mit ungefähr 49.000 fl. präliminirt sind, und daß auch für den Kirchenbau sehr bedeutende Kosten auslaufen werden, die sich im Falle eines Neubaus sogar auf mindestens 100.000 fl. belaufen werden, die aber noch immer sehr bedeutend bleiben, wenn man sich mit Rücksicht auf die finanziellen Schwierigkeiten nur mit einer angemessenen Reparatur der Kirche begnügt. Das Deficit im Budget der Stadt allein beträgt für heuer ungefähr 1900 fl.; zur Deckung desselben wäre eine 32% Umlage nothwendig, welche aber seinerzeit nicht bewilligt wurde, sondern man hat sich durch den Verkauf von Holz und anderen Baumaterialien geholfen.

Wie bereits gesagt, ist der Vergleich zwischen Gottschee und Reifnitz ein naheliegender, weil im großen und ganzen nicht nur die geologischen Verhältnisse eine Analogie bieten, sondern auch die in Betracht kommende Einwohnerzahl nicht wesentlich differirt. Für Reifnitz ist zum Zwecke der Herstellung einer Wasserleitung aus Landesmitteln ein Beitrag bewilligt worden, der ungefähr 22% des bezüglichen Gesamterfordernisses gleichkommt, somit würde nach diesem Maßstabe der Beitrag für Gottschee 8300 fl. betragen.

Der Finanzausschuß konnte sich jedoch nicht entschließen, eine so bedeutende Subvention in Vorschlag zu bringen, sondern hat in Berücksichtigung gewisser Momente, die zu Gunsten von Gottschee sprechen, eine Minderung vorgenommen und beantragt eine Summe, welche etwas weniger als 16% des Erfordernisses beträgt, nämlich den runden Betrag von 6000 fl. als Subvention. Indem ich noch beifüge, daß die Auszahlungstermine ebenso festgestellt sind, wie bei den übrigen Wasserleitungen, beehre ich mich im Namen des Finanzausschusses zu beantragen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Stadtgemeinde Gottschee wird zur Anlage einer Wasserleitung vom Reberbrunnen in die Stadt mit dem Kostenvoranschlage von 38.000 fl. ein Beitrag von 6000 fl. aus dem Landesfonde bewilliget, wovon die erste Hälfte bei Beginn der Röhrenlegung und die andere nach Vollendung der Arbeiten zur Zahlung anzuweisen ist.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrdijo temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki.

(Deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann=Stellvertreter Otto Baron Apfaltrern übernimmt den Vorsitz.)

13. Ustno poročilo upravnega odseka gledé naprave trtnic za požlahtnene ameriške trte (k prilogi 55.).

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Anlage von Pflanzstätten für veredelte amerikanische Reben (zur Beilage 55).

Poročevalec Lenarčič:

Beseda «trtna uš» se je že mnogokrat imenovala v tej visoki zbornici in razprave o trtni uši so se ponavljale že tolikokrat, da bi rekeli, da bi vsakteri izmed gospodov poslancev lahko že bil trtnoušni komisar. Strah pred trtno ušjo in želja, da bi se temu zlu kakor hitro mogoče izdatno odpomoglo, napotila sta deželni odbor, da je poslal vodjo Grmske šole na Ogersko, poučevat se, kako tam delajo z cepljenjem ameriških trt, oziroma kako se vzgajajo ameriške trte. Vodja je šel v Paulis Baraszko, kjer je velika trtnica, v kateri izrežajo ameriške trte, in sicer tako, da se posajajo ključi, oziroma bilfe ameriške požlahtnjene z domačimi trtami. Dotični zavod je v velikanskem stilu napravljen in meri 120 oralov, kar je enega posestva, razen tega pa ima tudi še navadno trtnico, katera obsega 48 oralov. Vodja poroča v svojem poročilu, katero je poslal deželnemu odboru, prav obširno o tem svojem potovanju in navaja, da v Paulis Baraszko dosedaj tako hvaljeno zeleno požlahtnjenje ni uvedeno, temveč da imajo tam suho požlahtnjenje. Prvotno se je suho cepljenje jako hvalilo, pozneje se je pa pokazalo, da uspehi niso dobri in da je zeleno cepljenje mnogo boljše. Dosedaj je bilo vedno slišati priporočilo, naj se trte zeleno cepi. V svojem poročilu pa naglašja gospod vodja Grmske šole, da bi bilo bolje nego zeleno cepljenje suho cepljenje po nekem francoskem načinu. On utemeljuje to s tem, da pravi, da se s zelenim požlahtnjenjem ne morejo doseči toliki uspehi, kakor s suhim, ker se zeleno cepljenje ne more tako hitro vršiti. V poročilu so navedene velikanske številke, koliko se bode v Paulis Baraszko požlahtnilo letos, koliko prihodnjo jesen in koliko leto naprej. Tako se omenja, da se bode to leto oddalo 8.000.000 požlahtnjenih in ukoreninjenih trt iz dotičnega zavoda, drugo leto pa 12.000.000. To so velikanske številke, katere bi morale človeka napotiti na misel, da se bode kar naenkrat vsa kranjska dežela dala spraviti v prejšnji stan, ako bi se pri nas ustanovila taka trtnica. Gospodarski odsek je bil tega mnenja, da je jako dobro, ako se kmetu dajo že požlahtnjene ameriške trte, ker se potem najhitreje pride do uspeha. Vender pa se je zdelo upravnemu odseku, da iz tega poročila še ni popolnoma jasno, ali bi bilo umestno, da se pri nas v večjem stilu vrši tako požlahtnjenje, ker drugega poročila odsek ni imel na razpolaganje, nego poročilo gospoda vodje Grmske šole. Zaradi tega je tudi gospodarski odsek mislil, da bi bilo bolje, ako bi se ta reč bolj pretresala in še od kod drugod dobilo kakih podatkov. Sklicala naj bi se morebiti kaka enketa pri deželnem odboru, da bi se gospodje pogovorili in šele potem na podlagi natančnih in temeljitih preiskovanj naj bi se začelo vsajati ameriške trte s suhim cepljenjem v večjem številu.

Gledé na to se gospodarski odsek ni mogel strijati s predlogi deželnega odbora. Ti sicer niso tako optimistični, kakor poročilo gospoda vodje, in tudi ne zahtevajo 10.000 gld., kakor gospod vodja predlaga, temveč samo 3000 gld. za tako trtnico. Pa tudi 3000 gld. se je gospodarskemu odseku zdelo preveč, ker misli, da bi za sedaj bolj kazali poskusi v malem stilu.

Deželni odbor omenja v svojem poročilu, da bi se taka trtnica dala napraviti tudi pri prisilni delalnici. Meni razmere niso znane, ampak za poskus bi se gotovo tukaj ali kje drugod dal najti primeren prostor in potem se bode pokazalo, kakšni bodo uspehi.

Usojam si torej nasvetovati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da vprašanje, bi-li ne kazalo trtnice za vzgojitev požlahtnjenih ameriških trt v naši kronovini napravljati, na vse strani temeljito pretresa in pretehta ter v prihodnjem zasedanji o uspehih poroča.

Za potrebni poskus se v ta namen dovoli kredit do 1000 gld.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Herr Abgeordnete Pfeifer hat sich zum Worte gemeldet. Ich ertheile ihm dasjelbe.

Poslanec Pfeifer:

Visoki zbor! Prav obžalujem, da je gospodarski odsek skrčil kredit, katerega predlaga deželni odbor, za 2000 gld. in nasvetuje le 1000 gld. kredita. Ako hočemo kmalu obnoviti uničene vinograde, kar gotovo vsa visoka zbornica želi, treba je vsako leto imeti na razpolaganje več sto tisoč cepljenih trt. To se pa ne da doseči z zelenim cepljenjem, ker je zeleno cepljenje omejeno na kratki čas od konca maja do konca junija, če je vreme ugodno. Veliko število cepljenih trt je mogoče pripraviti s cepljenjem na les, katero se ob zimskem in pomladnem času skozi pet mesecev lahko vrši pod streho. Na Ogorskem v Baraszku imajo 120 oralov zemlje in na dan 443 delavcev skozi pet mesecev. Ko bi mi imeli le deseti del te zemlje in deseti del delavcev, ne zadostovalo bi 1000 gld. podpore. Torej bi bilo bolje in bi jaz nasvetoval, da visoka zbornica sprejme nasvet, katerega stavlja deželni odbor v prilogi 55. in ki se glasi:

Visoki deželni zbor naj torej sklene:

«1.) Deželnemu odboru se naroča, da v svrhu naprave pepinijer za vzgojitev požlahtnenih ameriških trt odredi, kar je treba.

2.) Vlada se naprosi, da za te trtnice podeli podporo ter brezplačno prepusti ameriške ključe in ukoreninjene trte iz državne trtnice pri Kostanjevici.

3.) Za napravo trtnih pepinijer in za plačo trtno-ušnega komisarja dovoli se svota 3000 gld. iz deželnega zaklada.»

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«1.) Der Landesauschuß wird beauftragt, behufs Anlegung von Pepiniären für veredelte amerikanische Reben die nöthigen Anordnungen zu treffen.

2.) Die Regierung wird um die Gewährung einer Subvention und um die unentgeltliche Ueberlassung von amerikanischen Schnitt- und Wurzelreben aus der ärarischen Pflanzstätte bei Landstraß für diese Anlagen ersucht.

3.) Für die Errichtung von Pepiniären und den Gehalt des Reblauscommissärs wird ein Credit von 3000 fl. aus dem Landesfonde bewilliget.»

Ta predlog je bolj umesten, ker je vendar mogoče, da deželni zbor v jeseni ne bo sklican, kajti ako ne bi zborovali, bi ne bilo ničesar pripravljenega, da bi se po zimi začelo cepljenje in na ta način bi se celo leto izgubilo.

Priporočam torej visoki zbornici, da pritrdi nasvetu deželnega odbora.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Nachdem der Antrag, welchen der Herr Abgeordnete Pfeifer stellt, ein selbständiger Antrag ist, muß ich die Unterstützungsfrage stellen.

Ich ersuche jene Herren, welche den Antrag des Herrn Vorredners, welcher congruent ist mit den Anträgen des Landesauschusses in der Beilage Nr. 55, unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist unterstützt und steht in der Debatte.

Wünscht jemand von den Herren zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, werde ich die letzten Anträge zuerst zur Abstimmung bringen, und ersuche jene Herren, welche den Anträgen des Landesauschusses, wie sie in der Beilage Nr. 55 zu finden sind, zustimmen, sich zu erheben.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Es ist die Minorität.

Nun bitte ich jene Herren, welche dem Antrage des Verwaltungsausschusses ihre Zustimmung ertheilen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag des Verwaltungsausschusses ist angenommen.

Wir übergehen zum Punkte 14 der Tagesordnung, das ist:

14. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v Bistriškem cestnem skladovnem okraji se nahajajoče občinske ceste, ki se v Koritenci zveže z knez Schönburgovo zasebno gozdno cesto in stika v Knežaku z okrajno cesto Sv. Peter-Trnovo, med okrajne ceste (k prilogi 56.).

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenconcurrentzbezirke Feistritz vorkommenden, in Koritence an die Fürst Schönburg'sche Privatwaldstraße anbindenden und in Grafenbrunn in die St. Peter-Dornegger Bezirksstraße einmündenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 56).

Poročevalec Kavčič:

Visoka zbornica! Županstvo občine Knežak obrnilo se je dné 8. septembra l. 1891. do okrajnega glavarstva v Postojini s prošnjo, naj bi se sedanja občinska cesta iz Knežaka v Koritnico uvrstila med okrajne ceste. Županstvo utemeljuje svojo prošnjo s tem, da se po tej cesti, odkar je napravljena zveza z Ložko Dolino, jako veliko vozi, tako n. pr. stavbnega lesa iz Schönburgovih in Čubarskih graščin vsako leto na blizu 20.000 vozovih. Ker je pa ta proga, ki bi se imela uvrstiti med okrajne ceste, 4 km dolga, bi bilo za tako male vasi, kakor sta Knežak in Koritnica, pač preveč dela, da bi jo vzdrževale v dobrem stanju. Okrajno glavartstvo je poslalo dotično prošnjo okrajnocestnemu odboru Bistriškemu, kateri jo je pa z nemškimi besedami na kratko odklonil, češ, da občina Knežak in Šneperška graščina lahko vdružjeta dotično cesto. Vrnil je prošnjo okrajnemu glavarstvu in okrajno glavarstvo poslalo jo je s prav toplim priporočilom deželnemu odboru. Deželni nadinženir, ki je stvar v roko dobil, prošnjo tudi prav toplo priporoča in je sam priznal, da je ta cesta ena izmed najvažnejših, kar jih je na Notranjskem. Osobito treba je na to ozirjemat, da se je pred ne dolgim časom en del ceste, ki vodi iz Ložke doline na Pivko, uvrstil nad okrajne ceste, to je namreč oni del, ki vodi iz Pudoba mimo graščine Šneperške. Če se je tisti del uvrstil nad okrajne ceste, kar je bilo popolnoma opravičeno, je gotovo opravičeno, ako se uvrsti med okrajne ceste tudi ta del od Knežaka do Koritnice.

Deželni odbor je torej predložil sledeči predlog, katerega imam čast predlagati tudi v imenu upravnega odseka in ki se glasi:

«Visoki deželni zbor izvoli na podstavi § 23., točka 3., zakona z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, skleniti:

1.) V cestnem skladovnem okraji Bistriškem se nahajajoča občinska cesta, ki se v Koritnici zveže s knez Schönburgovo zasebno gozdno cesto in stika v Knežaku z okrajno cesto Sv. Peter-Trnovo, se uvrsti med okrajne ceste.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da zaradi izročitve te ceste v oskrbo okrajnega cestnega odbora Bistriškega potrebno ukrene.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wir sind nicht beschlußsfähig; ich bitte die Herren hereinzukommen.

(Po kratkem odmoru. — Nach einer kurzen Pause.)

Ich bitte den Herrn Berichterstatter, die Anträge noch einmal vorzutragen.

(Zgodi se. — Gehehrt.)

Die Herren haben die Anträge vernommen, welche congruent sind mit jenen des Landesauschusses.

Wünscht jemand darüber zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche jene Herren, welche den Anträgen des Verwaltungsausschusses zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge des Verwaltungsausschusses sind angenommen.

Wir übergehen nun zum nächsten Punkte der Tagesordnung, das ist:

15. Ustno poročilo upravnega odseka gledé prenarodbe §§ 3. in 7. deželnega volilnega reda z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 58.).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Betreff der Aenderung der §§ 3 und 7 der Landtags-Wahlordnung mit Vorlage des diesbezüglichen Gesetzentwurfes (zur Beilage 58).

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Razlogi, ki so vodili upravni odsek, ko je sklepal o zakonskem načrtu, katerega je predložil deželni odbor, so popolnoma tisti, ki so napotili deželni odbor, predlagati prenarodbo § 3. in 7. volilnega reda. Gledé na to, da politična teritorijalna razdelitev, ki je bila podlaga volilnemu redu z dné 26. februvarja 1861, ne obstoji več tako, kakor je bila takrat, treba je volilni red z leta 1861. v soglasje spraviti z obstoječimi razmerami.

Upravni odsek se popolnoma strinja s predlogom deželnega odbora in s predloženim zakonskim načrtom, gledé katerega le nasvetuje neko malo spremembo v slovenskem tekstu. Prenoviti je namreč v členu I., in sicer v §§ 3. in 7., povsod beseda «en» v «eden», istotako je povsod beseda «skup» premeniti v «skupaj»; dalje je v členu III. beseda «naročeno» nadomestiti z besedo «naročena».

Nasvetujem torej v imenu upravnega odseka:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

«1.) Priloženemu načrtu zakona se pritrđi.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da izposluje temu načrtu zakona Najvišje potrjenje.»

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«1.) Dem angeschlossenen Gesetzentwurfe wird die Zustimmung erteilt.

2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, dem Gesetzentwurfe die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand von den Herren im allgemeinen zu dem vorliegenden Gesetzentwurfe das Wort zu ergreifen?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, gehen wir in die Detailberathung des Gesetzes ein und ich ersuche den Herrn Berichterstatter, Artikel I zu verlesen.

Poročevalec Kersnik

(bere člen I. iz priloge 58. — liest Artikel I aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu diesem Artikel zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Artikel zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Artikel I ist angenommen.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, § 3 zu verlesen.

Poročevalec Kersnik

(bere § 3 iz priloge 58. — liest § 3 aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu § 3 zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche den § 3 votiren, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 3 ist angenommen.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, § 7 zu verlesen.

Poročevalec Kersnik

(bere § 7 iz priloge 58. — liest § 7 aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu § 7 zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Paragraphen ihre Zustimmung ertheilen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 7 ist angenommen.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, Artikel II zu verlesen.

Poročevalec Kersnik

(bere člen II. iz priloge 58. — liest Artikel II aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu Artikel II das Wort zu ergreifen?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Artikel zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Artikel II ist angenommen.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, Artikel III zu verlesen.

Poročevalec Kersnik

(bere člen III. iz priloge 58. — liest Artikel III aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu diesem Artikel zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche Artikel III annehmen wollen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Artikel III ist angenommen.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, Titel und Eingang des Gesetzes zur Verlesung zu bringen.

Poročevalec Kersnik

(bere naslov in uvod zakonskega načrta iz priloge 58. — liest Titel und Eingang des Gesetzentwurfes aus der Beilage 58).

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand hiezu das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche Titel und Eingang des Gesetzentwurfes annehmen wollen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel und Eingang sind genehmigt.

Der Gesetzentwurf ist in zweiter Lesung angenommen.

Jch bitte nunmehr die dritte Lesung vorzunehmen und ersuche die Herren, welche den in zweiter Lesung votirten Gesetzentwurf in dritter Lesung annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Gesetzentwurf ist in dritter Lesung angenommen.

Jch constatire, dasz bei Votirung der Aenderung der Wahlordnung drei Viertel der Mitglieder des hohen Hauses anwesend waren und dasz zwei Drittel für den Gesetzentwurf gestimmt haben.

Wir übergehen zum Punkt 16 der Tagesordnung, das ist:

16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov iz Malenc, Koprivnika in Zameškega za uvrstitev poti med Kostanjevico in Zameškim med okrajne ceste.

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Insassen von Malenze, Koprivnik und Sameško um Einreihung des Weges zwischen Landstrasz und Sameško in die Kategorie der Bezirksstrasz.

Poročevalec dr. Papež:

Posestniki iz Malene, Koprivnika in Zameškega so vložili prošnjo, da bi se pot med Kostanjevico in Zameškim uvrstila med okrajne ceste. Pot je občinska, dolga je 7 km, in navedeno je v prošnji, da, ako bi se popravila, bi bila dobra in močno ugajala zlasti onim, ki vozijo drva iz Krakovskega gozda. Drugega v prošnji ni navedeno, natančnejših podatkov manjka in akoravno spada v delokrog deželnega zbora, sklepati o takih stvareh, je vender potrebno, izročiti prošnjo deželnemu odboru, da preiskuje, kar treba, in posebno da poizveduje, v koliko so prizadete občine zmožne prenašati doklado, ki nastane, kakor hitro se uvrsti ta pot med okrajne ceste. Potem je treba sklepati v občinskih zastopih in o okrajno-cestnem odboru, in vsled tega predlagati upravni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se izroči prošnja posestnikov iz Malenc, Koprivnika in Zameškega za uvrstitev občinske poti, katera prične na enem koncu ob severni strani Kostanjevice pri državni cesti in konča pri okrajni cesti poleg Zameškega, mej okrajne ceste, ter se naroča, da stori, kar je treba, za meritorno rešitev in naj o tem poroča v prihodnjem zasedanji deželnega zbora, oziroma stavi primerne predloge.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Verwaltungsausschusses vernommen; wünscht jemand zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Antrage die Zustimmung ertheilen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag des Verwaltungsausschusses ist angenommen und wir kommen zum Punkt 17 der Tagesordnung, das ist:

17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Lučne za izločitev iz občine Trata in ustanovitev samostojne občine.

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Lutschna um Ausscheidung aus der Gemeinde Trata und Errichtung einer selbständigen Gemeinde.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Visoki zbor! Podobčina Lučna selske občine Trata se je obrnila do visokega deželnega zbora s prošnjo, da bi se izločila iz občine Trata in ustanovila kot samostojna občina Lučna.

Prosilci navajajo, da imajo precej daleč do župana, še dalje do sodnije in okrajnega glavarstva in jih torej dotično pota mnogo zamudé in troškov stanejo. Podobčina Lučna šteje 522 prebivalcev, kar mislijo, da je zadostno, da bi mogla ves občinski posel sama opravljati. Ali prošnji manjka vseh drugih podatkov, na katere bi se sploh mogel naslanjati načrt zakona in zaradi tega ne preostaje upravnemu odseku drugega, nego staviti oni nasvet, katerega o enakih prošnjah stavlja in ki se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja podobčine Lučne izroča se deželnemu odboru z naročilom, da o tej stvari vse natančno preiskuje in potem poroča deželnemu zboru.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zu dem soeben vernommenen Antrage des Verwaltungsausschusses zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche dem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen und wir übergehen zum Punkt 18 der Tagesordnung, nämlich:

18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Rakek za izločitev iz občine Planina in ustanovitev samostojne občine.

18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Rakek um Ausscheidung aus der Gemeinde Planina und Bildung einer selbständigen Gemeinde.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Podobčina Rakek-Unc se je obrnila do visokega deželnega zbora s prošnjo, da bi se izločila iz občine Planina in ustanovila kot samostojna občina. V svoji

prošnji navaja, da so razmere od leta 1850. vse drugačne postale. Prej je podobčina Rakek z vasmi Ivanje Selo, Unec in Slivice štela le 1039 prebivalcev, do leta 1880., ko se je vršilo predzadnje ljudsko števljenje, pa je naraslo prebivalstvo na 1820 duš. Dalje je v prošnji omenjeno, da ima župan navadno svoj sedež v Planini, kamor pa ljudje iz Rakeka o povodnjih po zimi ne morejo priti drugače, nego čez Postojno. Davka ima podobčina Rakek 4962 gld. 40 kr., prebivalcev po številjenji leta 1880. pa 1820 in torej misli, da bi mogla izhajati kot smostojna občina. Ker pa prošnji manjka še mnogo stvari, na katere se mora naslanjati poročilo, katero bi sklepalo s posebnim zakonskim načrtom, torej upravni odsek ne more kaj drugega nasvetovati nego:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Prošnja podobčine Rakek-Unec izročča se deželnemu odboru v daljno obravnavo z naročilom, da o tem poroča v prihodnjem zasedanji.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zum Antrage des Verwaltungsausschusses zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

19. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčin Žilce, Osredek, Otave in drugih za izločitve iz Ložkega sodnega okraja in priklopitev Cerkniskemu sodnemu okraju.

19. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinden Schitz, Osredek, Otave und anderer um Auscheidung aus dem Gerichtsbezirke Laas und Zuweisung zu jenem von Zirknitz.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Podobčine Žilce, Osredek, Otave, Ravne, Jeršice, Kranjče, Cajnarje, Kremenca in Štrukljeva Vas prosijo posredovanja, da bi se izločile iz Ložkega in priklopile Cerkniskemu sodnemu okraju. Izročile so te občine dobro utemeljeno prošnjo, iz katere je posebno razvideti, kako bistveno se bo spreobrnil položaj teh občin vsled ustanovitve Cerkniskega sodnega okraja. Istina je, da sedaj morejo gravitirati le proti Cerknici, ker je Lož preoddaljen. Upravni odsek je pa tudi sprevidel, da vprašanje še ni povsem zrelo. Nekaj drugega bi bilo prej treba rešiti, vprašanje namreč gledé izločitve teh občin iz Ložke samostojne občine. O tem vprašanji bode imel poizvedovati deželni odbor in poročati v prihodnjem zasedanji in zaradi tega predlaga upravni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, gledé izločitve podobčin Žilce, Osredek, Otave, Ravne, Jeršice, Kranjče, Cajnarje, Kremenca in Štrukljeva Vas iz sodnega okraja Ložkega in njihove priklopitve sodnemu okraju Cerkniskemu stopiti z vlado v dogovor ter o svojem času o tem poročati.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand zum Antrage des Verwaltungsausschusses zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

20. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji kmetijske podružnice v Šent Jerneji za podporo za ustanovitev žrebetišča.

20. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der landwirtschaftlichen Filiale in St. Barthlmä um Subvention behufs Errichtung eines Füllengartens.

Poročevalec Lenarčič:

Visoki zbor! V imenu upravnega odseka mi je čast poročati o peticiji kmetske podružnice v Šent Jerneji za podporo za ustanovitev žrebetišča. Ker je prošnja jako temeljito in dobro sestavljena, usojal si jo bodem prečitati.

Glasi se (bere — liešt):

«Visoki deželni zbor! V obče je znano, da se je na Dolenjskem povspela konjereja v nekaterih okrajih do prav znatne stopinje, in sicer toliko gledé kolikosti, kolikor gledé kakovosti. Veselje Dolenjca do konjereje je že staro, a v zadnjih letih ga je pa tudi sila privedla, da se je pričel intenzivnejše pečati z živinorejo, osobito s konjerejo. Število plemenskih kobil narasča od leta do leta in se bode gotovo še pomnožilo, dasi konjereja na Dolenjskem žalibog ne donša tistega dobička, ki bi ga morala dajati. Vzreja konj je jako draga, ona zahteva ne le veliko truda in časa, ampak tudi veliko žrtev, ki veliko stojé. Vsota, katero Dolenjec običajno dobi za svojega prodanega konja, največkrat niti ne krije vseh troškov, v obče pa nikakor ni primerna velikemu naporu, ki je potreben za vzgojo konja. Odstavljena žrebeta se prodajajo po 50 do 60 goldinarjev; eno- in dvoletne konje je zelo težko prodati, a trileten konj mora biti vže lep, da se dobi zanj 200 gld. Da dolenjski konji nimajo tolike vrednosti, je uzrok v dolenjskih razmerah, katerih je Dolenjec tudi sam nekoliko kriv, a le v toliko, v kolikor mu manjka pouka ter spodbuje, katere je žalibog

malo vžíval. Kri naših dolenjskih konj je vštev dobrih erarskih žrebcev vrlo zboljšana, da, skoz in skoz plemenita. Podlaga za vspešno konjerejo je tedaj tukaj, a neracionalna vzgoja, žalibog, preveč pokvari. Tej vzgoji so pa največ krive razmere. V pričetku dolenjske konjereje se na njeni dobiček tako veliko ni gledalo, ker je bil glavni dobiček vino, a sedaj je ta dohodek usahnul, kmetovalec je prisiljen intenzivneje se pečati s poljedelstvom in živinorejo, česar nasledek je razdelitev pašnikov in njih obdelovanje. Pašniki so pa prvi pogoj izplačujoči se konjereji, teh Dolenjci v glavnih konjerejskih pokrajinah več nimajo, oni svoje konje največ vzrejajo v neprimernih hlevih in to naredi, da se vzreje malovredni konji, ki se težko prodajajo. Nakupovanje konj za c. in kr. vojno ter vsakoletne dirke v Šent Jarneju so pokazale, kaj je na Dolenjskem gledé konjereje pred vsem potrebno ukreniti. Vdrti hrbti, slabi križi, debele ter nečiste noge, majhna sposobnost za akcijo itd., to so glavne napake dolenjskih konj, ki pa prav vse izvirajo edino le iz napačne izreje. To napačno vzrejo s poukom in izgledom odpraviti mora biti sedaj na Dolenjskem skrb interesujočih faktorjev, zato je uljudno in udano podpisana podružnica vzela to reč v roke ter je ukrenila ustanoviti v Šent Jarneji, ki je središče dolenjske konjereje, «žrebetni dvor», v katerem se bodo vzgajala odstavljena žrebata od 1. marca do zadnjega oktobra izključno le na prostem in na način, ki je primeren konjski naravi. Ni dvoma, da se bodo dosegli najboljši uspehi in da bode našlo to podjetje vsled tega v vseh dolenjskih konjerejskih občinah s časom posnemanje. Mimogrede bodi omenjeno, da leži velik del uspehov ogerske konjereje v takih žrebetiščih, katere narediti so ogerske občine po posebnih naredbah prisiljene. Podpisana podružnica se je pa poprijela tega velevažnega in neobhodno potrebnega podjetja le v nadi, da dobi tudi potrebno podporo. Konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe je obljubil podpirati jo in ji je že izposloval od c. kr. kmetijskega ministerstva letne podpore 300 gld. in tudi veleslavna kranjska hranilnica ji je obljubila podpore, kakor hitro bo to storilo ministerstvo in visoki deželni zastop. Prvo je dotično prošnjo sedaj rešilo, a s pričujočo prošnjo obrača se pa udano podpisana podružnica do visokega deželnega zástopa za primerno podporo k ustanovitvi napominanega žrebetišča, ki bode postalo za dolenjsko konjerejo največjega pomena. Kakor hitro bodo vse predpriprave zvršene, vzela bode podružnica tik Šentjarnejske vasi večji prostor v najem, ki se bode ogradil, obdelal kakor angleška žrebetna paša, razdelil in priredil sploh za žrebetni dvor. Postaviti bode seveda potreben, zračen, lahek hlev za varstvo žrebet v vročini ter hudem dežju ter napraviti napajališče. Vse to bode podružnico veliko stalo, ona bode v ta namen vse dohodke porabila, dobila bo podpore od občine, od konjerejskega odseka, od hranilnice ter od države, a še ji bode veliko manjalo, zlasti za ustanovitvene troške. Iz tega vzroka prosi uljudno podpisana podružnica kar najtoplejši mogoče visoki deželni zbor najizdatnejše podpore. Visoki deželni zbor je dovolil za Gorenjsko, t. j. težko konjerejo, v lanskem svojem zasedanji 1000 gld., dasi gorenjska konjereja ni na slabem stališči, kajti Gorenjci pri veliko

manjših vzgojevalnih troških, pri manjšem trudu, ki se ga ima za vzgojo ordinarnega pingavskega konja, prodajajo svoje konje za tako visoke cene, kakoršnih se na Dolenjskem v obče nimamo nadejati in kakoršne bi na Dolenjskem naredile konjerejo za najdobičkosnosnejšo panogo kmetijstva. V očigled veliki važnosti, katero ima konjereja na Dolenjskem v obče, posebno pa sedaj, ko je glavni vir dohodkov, t. j. vinoreja, uničena, izvoli naj visoki deželni zbor to nujno prošnjo uslišati ter dovoliti na korist jako obširni dolenjski konjereji vsoto 1500 gld. podpisani podružnici, kot prispevek k ustanovnim troškom «žrebetnega dvora» v Šent Jarneji. Konečno se omenja, da bo to žrebetišče jako veliko ter da se bodo vanj vzprejemala žrebata z ozirom na prostor, ki bode na razpolaganje, iz vse Dolenjske, seveda le od tistih konjerejcev, ki se bodo zavezali izpolniti vse pogoje, zlasti vzrejati žrebata tudi v zimskih mesecih v takih hlevih, ki so primerni i. t. d.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Šent Jarneji
dné 24. aprila 1893.»

Velika napaka je to, da se konji izrejajo večinoma po hlevih, in naravna posledica tega je, da postanejo sedljati. Vsled tega, ker vedno vzdigujejo glave, da dosežejo krmo v jasliah, udere se jim križ. To je napaka, napaka pa je tudi, da konji nimajo prilike, vežbati ude, in vsled tega noge ne dobijo tiste čvrstosti, katera je zlasti konjem lahkega plemena potrebna. Tem napakam hoče kmetijska podružnica v okom priti, kajti v Šent Jarneji je konjereja najbolj razvita. Tam so prišli na to, kje je prav za prav hiba pri dolenjski konjereji, in vsled tega je kmetijska podružnica sklenila, da napravi žrebetni dvor, to se pravi, nek prostor, zagrajen z dvojno ograjo in v prostoru samem lahek hlev, v katerega se ob slabem vremenu in po noči konji morejo zatekati. Prostor meri okoli pet oralov. Skupna daljava ograje znaša 1500 m. Kmetijska podružnica, oziroma konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe, obrnil se je že bil na visoko ministerstvo v ta namen, da bi se dobila državna podpora za napravo žrebetišča, ali ministerstvo se je izreklo, da za napravo ne dá nikake podpore, pač pa da je pripravljeno subvencionirati že obstoječi žrebetni dvor. Zato je ministerstvo dovolilo 300 gld. letne podpore, kadar bode delo dovršeno. Kmetijska podružnica v Šent Jarneji nima sredstev, s katerimi bi mogla napraviti stavbo, zlasti bi tega ne mogla storiti v kratkem času. Obrnila se je torej do visokega deželnega zbora za podporo, zlasti pa tudi zato, ker se je obrnila tudi na kranjsko hranilnico, katera jej bode podporo dovolila, ako bo tudi dežela prispevala s primernim doneskom.

Gospodarski odsek je uvaževal vse razloge in je videl, da je podpora iz deželnega zaklada neobhodno potrebna, ako se hoče v kratkem času priti do primernega žrebetišča; vsled tega usojam si staviti sledeči predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Podružnici c. kr. kmetijske družbe v Šent Jarneji dovoli se za zgraditev stavb na žrebetišči podpora 1000 gld. iz deželnega zaklada».

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht jemand über diesen Gegenstand zu sprechen?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

Wir kommen nunmehr für heute zum letzten Gegenstande der Berathung, nämlich:

21. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji Valentina Prevca v Kranji za postavno pomoč proti poškodbam vsled jezov v Kokri.

21. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Valentin Prevc in Krainburg um gesetzliche Abhilfe gegen die durch die Wasserwehren im Kanterflusse verursachten Schäden.

Berichterstatter Ritter von Langer:

Es liegt vor ein Gesuch des Valentin Prevc in Krainburg um Abhilfe gegen die durch die Wasserwehren im Kanterflusse verursachten Schäden. Der Thatbestand ist folgender:

Ein gewisser Thomas Pavsler hat seinerzeit an die k. k. Bezirkshauptmannschaft in Krainburg ein Gesuch um die Bewilligung zur Errichtung eines neuen Wehres unterhalb eines im Kanterflusse bereits bestehenden gerichtet. Diesem Gesuche wurde unter der Bedingung stattgegeben, daß das neue Wehr 200 m unterhalb des bereits bestehenden alten Wehres in einer Höhe errichtet werde, daß die Krone des neuen Wehres 0.40 m tiefer liegen soll, als jene des alten Wehres, und daß Pavsler den ungefähr 100 m oberhalb des alten Wehres, nahe am linken Ufer im Flussbette liegenden Felsblock auf seine Kosten abzaprenge habe, alles dies binnen drei Monaten von der erhaltenen Bewilligung ab. Auf der rechten Seite des Flusses oberhalb des alten Wehres befindet sich ein Garten, welcher der Frau Marie Prevc gehört. Nun kam ein Hochwasser, welches diesen Garten beschädigt hat. Herr Prevc war der Ansicht, daß die Beschädigung dadurch entstanden ist, daß Pavsler den oberhalb im Flusse befindlichen Felsblock nicht abzaprenge hat. Er machte an die k. k. Bezirkshauptmannschaft eine Anzeige und diese schickte einen Sachverständigen hinaus, welcher constatirte, daß sich Pavsler gegen die Bestimmung des § 48 des Wassergesetzes zwar vergangen habe, indem er nicht binnen drei Monaten den Felsen abzaprenge hatte, daß aber die Nichtabzaprenge nicht als Ursache angesehen werden könne, daß der Garten des Herrn Prevc beschädigt worden ist. Prevc recurrirte dagegen an die Landesregierung; diese aber bestätigte das erstinstanzliche Erkenntnis, worauf sich Prevc an das k. k. Ackerbauministerium wendete, welches wieder das Erkenntnis der Landesregierung und der Bezirkshauptmannschaft bestätigte. Nun wendete sich Prevc an den Verwaltungsgerichtshof, dieser aber bestätigte alle früheren Erkenntnisse. (Veselost. — Heiterkeit.)

Herr Prevc hat sich aber in der Begründung seiner Beschwerden zu sehr erhitzt und über den sachverständigen Ingenieur Bemerkungen gemacht, welche die k. k. Landesregierung veranlaßten, die k. k. Bezirkshauptmannschaft zu beauftragen, gegen Herrn Prevc disciplinär vorzugehen. Die k. k. Bezirkshauptmannschaft verurtheilte infolge dessen Herrn Prevc zu drei Tagen Arrest. Dagegen recurrirte Herr Prevc wieder an die Landesregierung, aber in einer derartigen Weise, daß der betreffende Ingenieur sich veranlaßt fühlte, gegen Herrn Prevc die Ehrenbeleidigungsklage zu überreichen, über welche zu verhandeln das k. k. Bezirksgericht in Laibach delegirt wurde. Das k. k. Bezirksgericht in Laibach verurtheilte Herrn Prevc zu einer Geldstrafe von 50 fl. Herr Prevc recurrirte dagegen an das k. k. Landesgericht, dieses aber bestätigte das erstrichterliche Urtheil, und nun erhebt er sich gar zur Würde eines Generalprocurators und verlangt die Richtigkeitsklärung zur Wahrung des Gesetzes. (Veselost. — Heiterkeit.)

Das k. k. Landesgericht hat dieses Begehren abgelehnt. Jetzt richtet Herr Prevc an den hohen Landtag ein ähnliches Gesuch, jedenfalls von der Meinung ausgehend, der Landtag sei eine vierte oder fünfte Instanz (veselost — Heiterkeit), welche berufen ist, alle erwähnten Erkenntnisse und Urtheile aufzuheben und ihm zur Schadloshaltung zu verhelfen.

Ich glaube, daß, wenn in einer Sache vier politische und drei Gerichtsinstanzen in gleichem Sinne sich ausgesprochen haben, man zur Annahme berechtigt sein kann, daß dem Manne nicht unrecht geschehen ist; außerdem halte ich den hohen Landtag nicht für befugt, in einer Angelegenheit, welche im ordentlichen Instanzenzuge ihre Erledigung gefunden hat, als letzte Instanz nochmals zu interveniren, weshalb ich im Namen des Verwaltungsausschusses den Antrag stelle:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Über das Gesuch des Valentin Prevc vom 2. Mai 1893 wird zur Tagesordnung übergegangen.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Verwaltungsausschusses vernommen; wünscht jemand hiezu das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche diesem Antrage beistimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nachdem ich genöthiget bin, Punkt 22 der Tagesordnung von derselben abzusetzen, da die Berathung über diese Gegenstände wider Vermuthen nicht vollständig erfolgt ist, sind wir am Ende der Tagesordnung angelangt, und ich bin in der Lage, den Herren bekanntzugeben, daß der Herr Landeshauptmann gewünscht hat, daß die nächste Sitzung am Freitag um 10 Uhr stattfinden möge.

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Prosim besede! Poročilo deželnega odbora gledé prepustitve v posesti dežele se nahajajočih glavinskih delnic lokalne železnice Ljubljana-Kamnik vladi po

ceni 50 odstotkov nominalnega zneska, je še v tisku. Ker se bode to poročilo danes izročilo častitim gospodom poslancem, nasvetoval bi, da bi se že sedaj sklenilo, da se odda finančnemu odseku, in sicer zaradi tega, da se obravnava skrajša, kajti sicer bi prišlo do prvega branja šele v petek in bi se stvar v odseku težko do sobote rešila, med tem, ko se bode to lahko zgodilo, če se poročilo že danes izroči finančnemu odseku v pretresovanje.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik geht dahin, daß der Bericht der Landesausschusses, betreffend die Ueberlassung der im Besitze des Landes befindlichen Stammactien der Steiner-Bahn an die Regierung um 50% des Nominalbetrages, dem Finanzausschusse zugewiesen werden soll, welcher darüber in einer der nächsten Sitzungen Bericht zu erstatten hat.

Ich ersuche jene Herren, welche damit einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Prosim besede! Pri konci zasedanja smo že, ali se vedno nam dohajajo prošnje. Ker smemo pričakovati, da se bo to godilo do zadnjega dné, tako da ne bi

mogli do konca priti z zborovanjem, ako bi jih vse hoteli rešiti; nasvetoval bi, da visoki zbor sklene, naj se vse prošnje, katere bi se odslej še vložile pri dežel-nem zboru, izročile deželnemu odboru v rešitev.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Antrag geht dahin, daß weiter einlaufende Petitionen dem Landesausschusse zur Erledigung zugewiesen werden sollen. Ich ersuche die Herren, welche damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die nächste Sitzung findet am Freitag den 12. Mai um 10 Uhr vormittags statt.

Ich bin nunmehr in der Lage, die nächste Tagesordnung festzustellen, und zwar gelangen gemäß § 16 der Geschäftsordnung zunächst jene Punkte an die Reihe, welche von der heutigen Tagesordnung abgesetzt worden sind, also Punkt 4, 5 und 22, das ist:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Weiters habe ich mitzutheilen, daß der Finanzausschuss am Freitag um $\frac{1}{2}$ 10 Uhr, der Rechenschaftsberichts-ausschuss aber heute abermals um 6 Uhr Sitzung halten.

Ich erkläre die Sitzung für geschlossen.

Konec seje ob 2. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 15 Minuten nachmittags.

